

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Prezentace vybraného zahraničněpolitického tématu
v českých médiích, mediální analýza kauzy Wikileaks**

Soňa Marková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

**Prezentace vybraného zahraničněpolitického tématu
v českých médiích, mediální analýza kauzy Wikileaks**

Soňa Marková

Vedoucí práce:

PhDr. Magdaléna Leichtová, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Děkuji PhDr. Magdaléně Leichtové, Ph.D. za podmětné rady, odbornou pomoc a čas věnovaný vedení bakalářské práce.

1 Úvod	6
2 Teoretické koncepty	10
2.1 Vznik a vývoj konceptu agenda setting	10
2.2 Proces nastolování agendy	11
2.3 Kontingentní podmínky	12
2.4 Nastolování agendy atributů	13
2.5 Utváření mediální agendy	13
2.6 Gatekeeping	14
2.7 Framing	15
2.8 Priming	16
2.9 Reprezentace a stereotyp	16
2.10 Sekuritizace	18
3 Wikileaks	21
3.1 Jak Wikileaks pracuje	21
3.2 Jak Wikileaks ověřuje nové informace	21
3.3 Vznik a vývoj Wikileaks	22
3.4 Collateral Murder	23
3.5 Válečné záznamy z Afghánistánu	24
3.6 Válečné záznamy z Iráku	24
3.8 Denial-of-service Attacks	26
3.9 Potíže s platebním systémem	28
3.10 Právní kauzy spojené s Wikileaks	28
4 Analýza mediálních obsahů	32
4.1 Výběr médií	33
4.2 Získání vzorku pro analýzu	34
4.3 Kódování	35
4.4 Rozdělení analýzy	36
4.5 Analýza stereotypních reprezentací Wikileaks	37
4.5.1 Období Collateral Murder, duben – červen 2010	37
4.5.2 Období Afghan war logs, červenec – září 2010	38
4.5.3 Období Iraq war logs, říjen 2010	39
4.5.4 Cablegate, listopad – prosinec 2010	40
4.5.5 Zhodnocení analýzy stereotypních reprezentací – Wikileaks	43
4.6 Analýza stereotypních reprezentací – Julian Assange	44
4.6.1 Období před sexuálními skandály, duben – červenec 2010	44
4.6.2 Zatykač Interpolu, srpen – říjen 2010	45
4.6.3 Obnovení zatykače, listopad 2010	46
4.6.4 Assange se vydává britské policii, prosinec 2010	47
4.6.5 Zhodnocení analýzy stereotypních reprezentací – Julian Assange	48
4.7 Sekuritizace	49
4.7.1 Zhodnocení sekuritizace	52
5 Závěr	53
6 Seznam použité literatury a pramenů	56
7 Resumé	64

1 Úvod

Wikileaks je nezisková whistleblowingová¹ internetová stránka, která se v českých médiích proslavila hlavně díky publikování několika set tisíc amerických tajných dokumentů, ale také kvůli aférám kolem jejich hlavního editora a spoluzakladatele Juliana Assange.² Na svých stránkách za svůj hlavní cíl označuje šíření důležitých zpráv a informací mezi veřejností bezpečnou a anonymní cestou.³ Své principy odvozuje od Všeobecné deklarace lidských práv, zejména od článku 19⁴: „Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“⁵

Wikileaks se poprvé na internetu objevila v prosinci 2006 a od té doby zde byly zveřejňovány stovky dokumentů, zahrnující mimo jiné Kongresové zprávy tajné služby, které byly doposud dostupné jen členům Kongresu a jejich personálu, důkazy o korupci a porušování lidských práv v Keni, tajné materiály Scientologické církve, seznam členů Britské národní strany a manuál procedur věznice Guantanamo Bay. Rok Wikileaks začal uveřejněním dnes téměř legendárního videa Collateral Murder,⁶ pokračoval uveřejněním dvou rozsáhlých dokumentů z Iráku a Afghánistánu a skončil uveřejněním několika set amerických diplomatických depeší (Benkler, 2011: 313).

Stránka Wikileaks obdržela cenu Amnesty International Media Awards v kategorii New Media⁷ a také byla oceněna britskou organizací Index on Censorship (Sifry, 2011: 21), ale také čelila nespočtu právních výzev. Potýkala se sérií kyber útoků, mnoho velkých firem jí odepřelo poskytnutí svých služeb a v roce 2010 se stránka

---

¹ Whistleblowing – odhalení, odtajnění interních informací, které obvykle odkrývají korupci, špatné vedení či nějaké jiné přestupky osobou, obvykle státním zaměstnancem, či zaměstnancem soukromého podniku veřejnosti, případně vyšší autoritě. Dostupné na: The Free Dictionary. *Whistleblowing* (<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Whistleblowing>, cit. 13. 4.2013)

² BBC News (2010). *Secret lock on Wikileaks „Insurance file.“* 7. 12. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/technology-10757263>, cit. 11. 2. 2013).

³ Wikileaks. *What is Wikileaks* (<http://wikileaks.org/About.html>, cit. 11. 2. 2013).

⁴ tamtéž

⁵ OSN. *Všeobecná deklarace lidských práv* (<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>, cit. 10. 2. 2013).

⁶ Collateral Murder. *Overview* (<http://collateralmurder.com/>, cit. 11. 2. 2013).

⁷ Guardian (2009). *Amnesty International Media Awards 2009: Full list of Winners.* 9. 7. 2009 (<http://www.guardian.co.uk/media/2009/jun/03/amnesty-international-media-awards>, cit. 11. 2. 2013)

potýkala s finančními problémy, od kterých ji zachránily finanční dary jedinců a organizací.⁸

Od chvíle, kdy vstoupila stránka Wikileaks na internet, se názory na ni rozcházejí. Někteří ji vnímají jako budoucnost investigativní žurnalistiky, jiní – hlavně vlády a organizace, jejichž dokumenty byly odtajněny – ji vnímají jako riziko.⁹ Wikileaks vidí sama sebe jako nástroj pro vytvoření lepší společnosti, ke které podle nich vede transparentnost. Tvrdí, že přišli s novým modelem žurnalistiky, kdy získané dokumenty nehromadí, ale publikují je v jejich původní podobě.¹⁰

Téma Wikileaks jsem se rozhodla zkoumat, protože je stále aktuální a rozšířilo možnosti žurnalistiky. Svoboda vyjadřovat se a spojit se kolem určitých témat, kterou internet zaručuje jednotlivcům i skupinám se za poslední dekádu vyvinula v nové modely médií. Tyto modely obcházejí sociální a organizační rámec tradičních médií, která hrála velkou roli při určování rovnováhy mezi svobodou a odpovědností tisku (Benkler, 2011: 311). Wikileaks se řídí „hackerskou etikou.“ Tento termín poprvé definoval novinář Steven Levy ve své knize *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*, kde jí věnuje zvláštní kapitolu, ve které definuje základy hackerské etiky (Levy, 2010: 28). Ta mimo jiné mluví o nedůvěře k autoritám, podpoře decentralizace a o svobodě všech informací (Ludlow, 2010: 25).

Ve své práci se budu zabývat českými médii a perspektivou, kterou nám na tuto kauzu poskytují. Média mají sklon některé aktéry zpravodajských příběhů znázorňovat určitým ustáleným způsobem. Vytvářejí tak mediální reprezentace, které se však mohou odlišovat od reálné charakteristiky aktérů. Jednotlivé typy postav jsou ve zpravodajství opakovaně reprezentovány v určitých situacích, ve vztahu k určitým tématům a událostem, které rámuje vyznění jejich mediální reprezentace (Trampota, 2006: 91). Ustálené formy reprezentace se vztahují jak k médiím, tak k publiku. Umožňují kratší popis událostí a vyrovnání se tak s nedostatkem prostoru. Publiku zase umožňují snadnější porozumění

---

⁸ Fildes, Jonathan (2010). What is Wikileaks. *BBC News*. 7. 12. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/technology-10757263>, cit. 11. 2. 2013).

⁹ tamtéž

¹⁰ Wikileaks. *What is Wikileaks* (<http://wikileaks.org/About.html>, cit. 11. 2. 2013).

dominantnímu významu událostí (Trampota, 2006: 92). Proto se v této práci chci zaměřit na otázku, jestli česká média vytvářela kolem kauzy Wikileaks nějaké stereotypy a pokud ano, jaké. Podotázka, kterou se v rámci tohoto tématu budu zabývat, se týká mediálního vnímání osobnosti zakladatele Wikileaks Juliana Assange. Budu také zkoumat, zda ke tvorbě stereotypů přispěly hackerské útoky spojované s kauzou a finanční problémy, se kterými se server Wikileaks potýkal. Druhou výzkumnou otázkou této práce je, zda v této souvislosti došlo k vytváření hrozeb, případně jakým způsobem a jestli proces vedl k úspěšné sekuritizaci.

Metodou, kterou budu ve své práci používat, je obsahová analýza, a předmětem mé analýzy budou české celostátní deníky, které byly podle agentury GfK nejčtenějšími v době, kdy kauza Wikileaks nejintenzivněji probíhala. Konkrétně se jedná o Blesk, MF DNES, Právo, Aha!, Lidové noviny a Hospodářské noviny¹¹². Tato periodika budu zkoumat v časovém rozmezí od dubna 2010, kdy Wikileaks zveřejnila videa s názvem Collateral Murder, zachycující americkou vojenskou operaci v Bagdádu. Zveřejněním těchto videí Wikileaks poprvé hlouběji vstoupily do povědomí široké veřejnosti. Periodika budu zkoumat do konce roku 2010, protože všechny významné události, které ve své práci zohledňuji a které měly pro Wikileaks zásadní význam, se odehrály v rámci tohoto roku a v roce 2011 kauza už spíše doznívala.

V části věnované Wikileaks čerpám převážně z internetových zpravodajských serverů, protože k tématu Wikileaks existuje jen málo odborných článků, kde by byl shrnut vývoj samotné kauzy. Mimo jiné zde čerpám z neautorizované autobiografie zakladatele Wikileaks, Juliana Assange. Na některých místech se však vyjadřuje velmi nekriticky, jinde naopak nešetří kritikou a nebojí se ani vulgarismů. Proto se mi s tímto zdrojem těžko pracovalo a používala jsem ho převážně ohledně zveřejněných dokumentů, kterým je v knize věnován speciální oddíl. Problém se zdroji byl také ohledně současného fungování Wikileaks. Stránka jako taková staví na anonymitě, a proto ani informace o sobě samé nijak aktivně nešíří. Také už

---

¹¹ Z nejčtenějších deníků jsem záměrně vynechala deník Sport, který svým tématickým zaměřením neodpovídá potřebám mého zkoumání.

¹² Media Projekt (2010). *Tisková zpráva unie vydavatelů 5. srpna 2010* (<http://www.mam.cz/download/economia/DOT/MAM/vyzkumy/MPtisk1Q10a2Q10.pdf>, cit. 11. 2. 2013).

uplynul nějaký čas od doby, kdy byla Wikileaks v centru pozornosti všech médií, a tedy jejímu současnému fungování není věnován takový prostor. Většinou se mu věnují periodika odborně zaměřená například na informační technologie.

V první části práce nastíním teoretický podklad pro mediální analýzu. Představím teoretické koncepty nastolování agendy, framingu, primingu, tvorbu stereotypů a dále pak proces sekuritizace. V další části představím historický vznik a vývoj Wikileaks, principy, na kterých tato stránka pracuje a myšlenky, kterými se řídí. Také se zaměřím na některé podstatné dokumenty, jež tento server zveřejnil a na osobnost jeho spoluzakladatele a mluvčího Juliana Assange a jeho obvinění ze znásilnění, za které je ve Švédsku stíhán¹³. Některé fakta o této kauze jsou sice z médií obecně známá, avšak já zde představuji Wikileaks od dob jejího vzniku, což může dotvořit zajímavý kontext pro to, jak na činnost Wikileaks nahlížet. Ve třetí části představím metodologii a data, která jsem při analýze použila. Tato část bude dále věnovaná samotné analýze, interpretaci dat a zodpovídání výše uvedených výzkumných otázek. V závěru celé práce zhodnotím fakta, ke kterým jsem svým zkoumáním došla.

---

¹³ Fildes, Jonathan (2010). What is Wikileaks. *BBC News*. 7. 12. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11949341>, cit. 25. 2. 2013).

2 Teoretické koncepty

2.1 Vznik a vývoj konceptu agenda setting

Agenda setting je teoretickým konceptem, představeným Michaelem McCombsem a Donaldem Shawem v 70. letech 20. století na základě Chapel Hill study a Charlotte study. Studie z Chapel Hill zahrnovala průzkum mezi nerozhodnutými voliči v amerických prezidentských volbách v roce 1968 a zároveň systematickou obsahovou analýzu toho, jaká byla hlavní volební témata v médiích, která tito voliči sledovali (McCombs, 2009: 18). Této studii byly vyčítány určité metodické nedostatky, jedním z nich byl fakt, že autoři zkoumali pouze nerozhodnuté voliče, kteří mohou být k přebírání mediální agendy náchylnější (Trampota, 2006: 115). Studie z Charlotte probíhala podobně, jen zkoumaným vzorkem byli voliči všichni, nejen nerozhodnutí (tamtéž, 34). Tato druhá studie byla propracovanější a nejdůležitějším závěrem této studie bylo zjištění, že hierarchie mediální agendy nastoluje hierarchii témat veřejné agendy. Tedy že důležitost, kterou tématu předkládala média tím, že mu propůjčila patřičný prostor, odpovídala důležitosti, kterou tématu přiznávali dotazovaní lidé (Trampota, 2006: 117).

Výzkum agenda settingu vychází ze základních předpokladů, že zpravodajská média nejsou pouhým odrazem reality, ale realitu filtrují a tvarují a že důraz médií na relativně málo témat v určitém momentě vede veřejnost k vnímání těchto témat jako důležitějších oproti ostatním (Trampota, 2006: 113). Zpravodajská média vybírají témata, která považují za důležitá a prezentují je příjemcům. Média mají navíc silný sklon události tematizovat; propojovat více jednotlivých událostí společným tématem.

Výzkum jevu nastolování agendy můžeme rozdělit do čtyř fází. Tyto fáze však nepředstavují etapy vývoje, ale pokračující linie výzkumu, které probíhají společně. První fáze představovala základní vztah mezi mediální a veřejnou agendou. Druhou fází představovalo zavedení kontingentních podmínek (viz níže) a zkoumání jejich ovlivňování účinků nastolování agendy v 70. letech 20. století. Za třetí fází můžeme označit nastolování agendy atributů. Z historického hlediska umožnil vznik čtvrté fáze ve vývoji teorie agenda setting výzkum původců vlivu na utváření mediální agendy (tamtéž, 171).

Dearing a Rogers dělí nastolování agendy do tří hlavních segmentů, a to na mediální agendu, veřejnou agendu a politickou agendu a vydělují tři hlavní výzkumné tradice, kdy každá z nich existuje pro jeden typ agendy. První tradicí je mediální nastolování agendy¹⁴, protože hlavní závislou proměnnou je zde důležitost agendy masových médií. Druhou výzkumnou tradicí je veřejné nastolování agendy¹⁵, protože hlavní závislá proměnná zde leží na poli důležitosti souboru témat v rámci veřejnosti. Třetí výzkumnou tradicí je politické nastolování agendy,¹⁶ protože jejím charakteristickým rysem je zájem o politické akce, částečně v reakci na mediální a veřejnou agendu (Dearing – Rogers, 1996: 6).

2.2 Proces nastolování agendy

Veřejné mínění se neustále vyvíjí a významnost jednotlivých témat stoupá a klesá zároveň s tím, jak se přesouvá pozornost masových médií a veřejnosti. Nejdůležitější složkou tohoto procesu je silná konkurence mezi tématy, která se mají objevit v agendě, protože možnosti zájmu zpravodajských médií, veřejnosti a veřejných institucí jsou omezené (McCombs, 2009: 71). Toto omezení rozsahu veřejné agendy vysvětlují limity možností veřejnosti, hlavně omezená časová i psychologická kapacita. Mezi limity rozsahu většiny mediálních agend naopak patří omezený prostor v novinách, případně omezený vysílací čas v televizi. V této perspektivě vzniká silná konkurence mezi tématy soupeřícími o mediální pozornost (tamtéž, 72).

Účinky nastolování agendy nejsou okamžité, ale projevují se po relativně krátkém čase. Síla účinků nastolování agendy se může u různých témat lišit. Lze však předpokládat, že doba, po jakou trvá přenos významnosti tématu z mediální agendy na veřejnou agendu, se obvykle pohybuje v rozmezí čtyř až osmi týdnů (tamtéž, 78–79). Masová média přenáší témata do povědomí lidí za pomoci redundance – neustálého opakování a lidé tak získají celou paletu faktů, z nichž mnohé začlení do vlastních představ a postojů k různým věcem. Dozvědí se také, jaká jsou

---

¹⁴ Media agenda-setting

¹⁵ Public agenda-setting

¹⁶ Policy agenda-setting

nejdůležitější témata a zahrnou agendu masových médií do vlastní agendy klíčových témat, s nimiž se společnost potýká (tamtéž, 82).

Účinky nastolování agendy, které často bývají výstupem velmi komplexního procesu, jsou značně spoluutvářeny vlastnostmi mediálních sdělení a už méně vlastnostmi příjemce. Množství vlastností sdělení, která nám média zprostředkovávají, ovlivňuje počet lidí, který bude sdělení věnovat pozornost a vnímat alespoň část jeho obsahu. Zde hraje roli například umístění zprávy na titulní straně novin, případně přitažlivá grafika. V konečném důsledku je masová komunikace transakcí mezi jedním člověkem z publika a mediálním sdělením. V této transakci se pak individuální rozdíly mohou ukázat jako stěžejní (McCombs, 2009: 88–89).

2.3 Kontingentní podmínky

V rámci procesu nastolování agendy se rozdělují témata na vtíravá a nevtíravá. Z počátku bylo toto rozdělení chápáno jako dichotomie, ale také může být jemněji chápáno jako představa dvou opačných konců jednoho kontinua. Vtíravá témata jsou taková, která z hlediska teorie vyčnívají nad ostatními a lidé je ve svých životech přímo zakoušejí. Nevtíravá témata jsou potom ta, se kterými se setkávají spíše ve zprávách, než v běžném životě (McCombs, 2009: 100–102). Reakce veřejnosti na témata vtíravá a nevtíravá se značně liší a obecně lze tyto výrazné rozdíly v reakcích veřejnosti na vtíravá a nevtíravá témata vysvětlit pomocí konceptu potřeby orientace (tamtéž, 107).

Podle McCombse jedinec pociťuje potřebu orientovat se a porozumět tak svému okolí. Čím větší potřebu orientace jedinec pociťuje, tím větší má tendenci naslouchat agendě masových médií. Také závisí na tématu. Pokud jde o téma nevtíravé, které najde odezvu veřejnosti, potřeba orientace bude střední až vysoká. Pokud půjde o téma vtíravé, do značné míry potřebu orientace může uspokojit vlastní zkušenost. Také však může dojít k situaci, kdy vlastní zkušenost povede k větší potřebě orientace a touze po dalších informacích. Jelikož vtíravá témata jsou definována jako ta, která běžně vstupují do lidského života, postačí v mnoha případech osobní zkušenost. Ta však na druhou stranu není dostatečným zdrojem

orientace pro témata nevtíravá. Pro ně pak platí předpoklad, že hlavním zdrojem informací je mediální agenda, k níž se lidé obracejí, aby snížili svoji míru nejistoty. Potřeba orientace pak nabízí dokonalé psychologické vysvětlení důvodu vzniku účinků nastolování agendy (tamtéž, 102–107).

V průběhu vývoje teorie agenda settingu se potřeba orientace ukázala jako nejdůležitější z těch, které působí jako kontingentní podmínky účinků nastolování agendy a jejich sílu buď posilují, nebo zmenšují (tamtéž, 108).

2.4 Nastolování agendy atributů

Veřejná témata, stejně jako jiné objekty, mají své atributy. Na některé atributy je kladen důraz ve zprávách a rovněž ve způsobu, jak o nich lidé přemýšlejí a hovoří. Významné atributy konkrétních témat se postupem času proměňují. Nastolování agendy atributů rozšiřuje naše chápání toho, jak zpravodajská média ovlivňují veřejné mínění ohledně témat dne (McCombs, 2009: 121). Atributy, které jsou prominentní v masových médiích, jsou prominentní i v názorech veřejnosti. Spolu s tradičním nastolováním agendy představuje nastolování agendy atributů mediální účinky značné síly přítomné v raných fázích komunikačního procesu. Patří sem jak vstupní míra pozornosti příjemců zpráv, tak následné porozumění předmětu zprávy (tamtéž, 130).

Rozpracování nastolování agendy atributů ji mimo jiné spojuje s dalším významným konceptem dnešní doby, rámcováním (viz níže). Rámec, pokud je aplikovaný na mediální agendu, je ústřední organizační myšlenkou zpravodajského obsahu, která mu dává kontext. Jak rámcování, tak nastolování agendy atributů zaměřují naši pozornost k perspektivním zprostředkovatelům a příjemcům zprávy a k tomu, jak témata ve zprávách vykreslují (tamtéž, 133).

2.5 Utváření mediální agendy

Otázka, kdo nastoluje mediální agendu, je velmi důležitá. McCombs se ve své knize na tuto otázku snaží odpovědět s ohledem na tři klíčové prvky: hlavní zdroje informací pro zprávy, ostatní zpravodajské organizace a žurnalistické normy a tradice. Občas se zpravodajskou agendu podaří nastolit leaderům, pracovníci

v oboru informací pro veřejnost a PR k tomu taky značně přispívají, avšak všechny tyto vlivy jsou regulovány základními pravidly, která určují žurnalistické normy, které představují filtry. Vývoj zpravodajské agendy dále ovlivňují a normalizují interakce mezi zpravodajskými organizacemi (McCombs, 2009: 170).

Teorie agenda setting se zabývá přenosem významnosti jedné agendy na druhou. Nejrozvinutější části teorie se zaměřují na spojnici mezi mediální a veřejnou agendou, protože kořeny této teorie spočívají ve výzkumech veřejného mínění a protože většina vědců, na jejichž dílech je tato teorie postavena, se zabývala hlavně působením masových médií (tamtéž, 171).

2.6 Gatekeeping

Termín gatekeeper, nebo vrátný, hlídač brány poprvé použil americký sociolog David White, který se rozhodl zkoumat proces vybírání událostí do zpráv. Produkce zpráv je těsně spojena s postavou zpravodaje, redaktora či editora, který rozhoduje o finální podobě zpravodajství. Ten je v tomto případě označován jako vrátný, gatekeeper. Při zkoumání zpravodajské produkce se tak stávají předmětem odborného zájmu také konkrétní rozhodovací procesy konkrétních lidí pracujících v médiích a motivy, jež je k rozhodnutí vedou (Trampota, 2006: 38).

Gatekeeping není primitivním procesem analogickým s psaním. Slouží jako předchůdce psaní a vycházejí z něj myšlenky, které jsou v samotném psaní zahrnuty. Proces začíná, když je potenciální položka zprávy prvně objevena a je analyzován její potenciál. Gatekeeping končí s finálním výběrem a úpravou informace. Proto je gatekeeping zastoupen v celé produkci zpráv a procesu rozšiřování (Shoemaker, 1996: 79). Žádný gatekeeper nerozhoduje pouze na základě vlastních, subjektivních představ, ale má na něj vliv mnoho dalších faktorů. Musí pracovat pod tlakem komunikačních rutin v rámci organizace, která má své priority a je současně kontinuálně ovlivňována tlaky zvenčí. Vlivy, které vrátného ovlivňují, můžeme rozdělit do několika úrovní. Jsou jimi individuální úroveň, úroveň mediálních rutin, úroveň organizace, extramediální úroveň a ideologická úroveň. Na individuální úrovni hrají roli představy redaktora o tom, co lze považovat za zprávu a co nikoliv. Úroveň mediálních rutin vychází z předpokladu,

že se média chovají předvídatelným způsobem a formují rutiny. Rutiny pak utvářejí soustavu pravidel a stávají se integrální součástí toho, co znamená být novinář. Úroveň organizací znamená vliv ze strany mediální organizace. Často sem spadají i vlivy dané technologickou podstatou média (Trampota, 2006: 43).

Koncept gatekeepingu popisuje, jak plynou zprávy z jedné organizace do druhé. S teorií agenda setting byl poprvé spojen na počátku 80. let, kdy se vědci začali zabývat otázkou, kdo nastoluje mediální agendu. Odpovědi na tuto otázku umožnily identifikovat sítě vzájemných vztahů a vlivů, které dalece přesahují zpravodajská média. V tomto prostředí se výzkum této otázky rozšířil a koncept gatekeeping je nově chápán jako intermediální nastolování agendy prvního i druhého stupně (McCombs, 2009: 132).

2.7 Framing

Framing, zarámování, případně rámcování znamená výběr a zdůrazňování konkrétních atributů v mediální agendě v souvislosti s daným objektem. V širším pojetí lze framing chápat jako organizační principy, které jsou sociálně sdílené, často setrvalé, fungují symbolicky a často významově strukturují sociální svět (Trampota, 2006: 123). Lidé zasazují objekty do rámců a přiřazují různou míru důležitosti atributům osob, veřejných témat a dalších objektů, o nichž uvažují (McCombs, 2009: 133).

Zarámování se může projevovat jako epizodické, nebo tematické. Epizodické zarámování je založeno na používání konkrétních příkladů, veřejná témata jsou zde prezentována na pozadí konkrétních událostí. Důležitým rysem zarámování je, že zatímco některé prvky činí významnými, jiné vynechává. Na rámec je možné pohlížet jako na interní, nacházející se v myslích jednotlivců, nebo externí, nacházející se v diskurzu. Základními charakteristikami rámcování jsou organizace jako základní funkce rámce, principy uspořádání a sdílení daného rámce, trvání v čase a symbolický charakter a struktura (Tabery, 2008: 30).

2.8 Priming

Priming, tj. zvýznamňování perspektiv neboli usměrňování, představuje významné rozšíření konceptu nastolování agendy, neboť označuje další způsob, jakým masová média hrají klíčovou roli v utváření názorů a postojů. Patří mezi nejdůležitější důsledky nastolování agendy. Psychologickým základem primingu je selektivní pozornost veřejnosti, tedy tendence lidí vycházet při vyslovování svých názorů z kusých informací, které jsou v dané době podstatné (McCombs, 2009: 177). Zatímco nastolování agendy vede k příjemcovu vnímání důležitosti tématu, priming v návaznosti vede ke změně postoje příjemce k zobrazování tématu. Představuje tak například zdůraznění některých podrobností k události, vlastností aktéra a podobně a tím usměrňuje vnímání významu příjemcem (Trampota, 2006: 124).

2.9 Reprezentace a stereotyp

Média mají sklon některé aktéry zpravodajských příběhů zobrazovat jedním ustáleným způsobem, který se však může lišit od jejich reálné charakteristiky. Jednotlivé postavy jsou ve zpravodajství opakovaně prezentovány v určitých situacích a ve vztahu k určitým tématům a událostem. Ty potom rámuji vyznění jejich mediální reprezentace. Analýza reprezentace, kterou se v této práci zabývám, vychází z představ, že média nejsou pouhým odrazem reality. Ustavují ale verze reality způsobem, závislejícím na sociálních pozicích, zájmech a cílech těch, kteří je provozují. Jednotlivé reprezentace se zakládají na opakovaném výběru a zdůraznění určitých atributů a opomíjení atributů jiných (Trampota, 2006: 91–92).

Reprezentace se vztahují jak k médiím (způsob předvedení), tak k publiku (způsob přijetí). Ustálené formy reprezentace umožňují kratší popis událostí a vyrovnání s nedostatkem prostoru a publiku umožňují snadnější porozumění hlavnímu významu události. Základním principem každé reprezentace je opakování, které vede k posilování ustavené reprezentace, případně k jejímu postupnému upravování. Na procesu reprezentace se silně podílí užívání jazyka, tedy volba výrazů, kterými jsou události či aktéři označováni a přisuzování aktivní nebo pasivní role (Trampota, 2006: 92–94).

Obecně vydělujeme tři různé roviny nebo úrovně reprezentace. V každé rovině je reprezentace o něco zjednodušenější, hrubší a obecnější. Patří mezi ně typ, archetyp a stereotyp (Burton – Jiráček, 2001: 188).

Typ představuje opakovanou prezentaci jednoho konkrétního projevu s důrazem na posílení určité vlastnosti, která se opakuje i ve spojitosti s dalšími představiteli tohoto typu. Typizovány jsou i situace, které se ve zpravodajství vyskytují, a způsoby jejich zobrazování (Trampota, 2006: 93). Typy jako postavy jsou prezentovány jako jedinečné lidské bytosti, ale charakteristické jsou více tím, co reprezentují. Postava je sama o sobě typem, odpovídajícím žánru, ale je prokreslena příliš do hloubky, než aby se stala stereotypem (Burton – Jiráček, 2001: 188).

Archetyp představuje opakující se reprezentaci, která je v dané kultuře hluboce zakořeněna. Často se týká hlavně základních hodnot a principů společnosti jako jsou dobro, zlo, život a smrt (Trampota, 2006: 93).

Stereotyp je zjednodušenou reprezentací nějakého lidského projevu, rysu či postoje. Svým způsobem deformuje původní předlohu, neboť je nejen zjednodušením, ale zjednodušené rysy přehání. Lze ho okamžitě rozpoznat, často díky výrazným detailům (Burton – Jiráček, 2001: 189). Stereotypní reprezentace vzniká jako výsledek složitých sociálních vztahů, ne jako inklinace jednotlivce. Někdy může být založena na předsudcích o zobrazované sociální skupině a tyto předsudky posilovat. V některých případech může stereotypní reprezentace souviset s převládající ideologií společnosti (Trampota, 2006: 94). Stereotypy nabývají své společenské platnosti, jen pokud se ustaví veřejné přesvědčení, že představují názor či postoj nějaké skupiny. Slouží k tomu, aby dodávaly vztahům a rozdělení moci ve společnosti zdání přirozenosti. Stávají se ikonami žánrů tím, že jsou rozpoznatelné a jsou nositeli určitých představ. Stávají se také hodnotovými nositeli soudu sdíleného příjemci (Burton – Jiráček, 200: 189). Stereotypy představují určitý dosažený konsenzus v pohledu na svět, proto jsou sociálně sdílené a předávané. Jedním z hlavních zdrojů šíření informací jsou média, a proto mají hlavní vliv na ustavování, šíření a posilování stereotypů a odrážejí tak určitý soubor ideologických hodnot (Burton – Jiráček, 2001: 190).

2.10 Sekuritizace

Sekuritizaci lze považovat za radikálnější verzi politizace (Buzan – Waever – de Wilde, 2005: 34). Je to dynamický proces sociálního konstruování hrozeb a rizik, kdy se určité téma setkává s tématem bezpečnostním nikoli na základě skutečně existující hrozby, ale protože je jako hrozba prezentováno a tato prezentace je přijata (Waisová, 2004: 78). Tento termín vznikl na poli Kodaňské školy, kde badatelům pozice sociálního konstruktivismu umožnila zahrnout do konceptualizace bezpečnosti otázky vlastností a schopností politických elit, které vytvářejí politiku státu a charakter prostředí a aktérů (Waisová, 2005: 90). V průběhu sekuritizace dochází k posunu určitého tématu z politické sféry do bezpečnostní. Analogicky může docházet k podobnému procesu v opačném směru, tzv. desekuritizaci. V procesu desekuritizace se dané téma ztrácí z agendy bezpečnostní politiky (Waisová, 2004: 78). Sekuritizace určitého tématu je procesem výběru perspektivy pohledu, kdy příkladem rozdílných perspektiv sekuritizujících aktérů je využívání jazyka při označení odlišných aspektů bezpečnosti – ekonomická bezpečnost, environmentální bezpečnost, společenská bezpečnost a politická bezpečnost (Waisová, 2004: 79).

Sekuritizaci identifikujeme podle specifického diskurzu a úspěšná sekuritizace se skládá ze tří kroků či složek: existenčních hrozeb, mimořádných opatření a dopadů tohoto překročení sdílených pravidel na vztahy mezi jednotkami (Buzan – Waever – de Wilde, 2005: 37).

Používají-li jedinci či jednotlivé skupiny bezpečnostní rétoriku, ještě to neznamena splnění jejich cílů. O úspěšnosti sekuritizace nerozhoduje její autor, nýbrž publikum, jemuž je tento řečový akt adresován. Vyhlídky na úspěšnou sekuritizaci se také značně mění v závislosti na společenském postavení aktéra. (Buzan – Waever – de Wilde, 2005: 43).

Buzan, Waever a de Wilde ve své teorii rozlišují tři typy jednotek, s nimiž pracují:

- referenční objekty – entity, jež jsou existenčně ohroženy a legitimně si mohou nárokovat právo na přežití;
- aktéři sekuritizace – aktéři, kteří prohlašují referenční objekty za existenčně ohrožené a jsou tedy hybateli sekuritizace;

- funkcionální aktéři – působí na dynamiku bezpečnostních vztahů v sektoru, významně ovlivňují politická rozhodnutí na poli bezpečnosti, aniž by se jednalo o referenční objekty nebo o aktéry poukazující na nutnost bezpečnostních kroků (Buzan – Waever – de Wilde, 2005: 48–49).

Tradičním referenčním objektem jsou státy a národy. Přežití znamená pro stát zachování suverenity a pro národ zachování identity. Za referenční objekt může být aktéry sekuritizace však prohlášeno prakticky cokoliv (tamtéž, 49). Role aktéra sekuritizace se chápou obvykle političtí lídři, byrokratické aparáty, vlády či lobbistické nátlakové skupiny. „Jejich argumenty většinou budou znít tak, že je nezbytné zajistit bezpečnost, státu, národa, civilizace, případně nějakého jiného kolektivního tělesa, principu nebo systému.“ (tamtéž, 54). To je dobře vidět třeba na příkladu války v Iráku v roce 2003. Jako sekuritizujícího aktéra lze v tomto případě vnímat americkou vládu. Americký ministr zahraniční Colin Powell pronesl v OSN projev, ve kterém obviňuje Saddáma Husseina z toho, že měl svazky s Al-Káidou a že disponuje zbraněmi hromadného ničení a má možnosti vyrobit zbraně biologické.¹⁷ Stejnou rétoriku převzal i americký prezident George Bush ve svém projevu: „Použití chemických, biologických a jednoho dne možná i nukleárních zbraní, které by teroristé mohli s pomocí Iráku získat, by pomohlo naplnit jejich cíle a zabít tak tisíce nebo stovky tisíc lidí jak v naší, tak v kterékoliv jiné zemi.“¹⁸ Z tohoto citátu je možno rozpoznat referenční objekt, který v tomto případě americký prezident označuje za ohrožený, tedy USA a všechny ostatní státy, neboť terorismus je vnímán jako globální hrozba. Jako funkcionálního aktéra, tedy aktéra, který ovlivňuje dynamiku v sektoru, aniž by byl referenčním objektem, případně sekuritizačním aktérem, můžeme označit například OSN, která má podstatný vliv na

---

¹⁷ Guardian (2003). *Full Text of Colin Powell's Speech*. 5. 2. 2003 (<http://www.guardian.co.uk/world/2003/feb/05/iraq.usa>, cit. 20. 4. 2013).

¹⁸ V originále: The danger is clear: using chemical, biological or, one day, nuclear weapons, obtained with the help of Iraq, the terrorists could fulfill their stated ambitions and kill thousands or hundreds of thousands of innocent people in our country, or any other. Dostupné na: Guardian (2003). *Full Text: Bush's Speech*. 18. 3. 2003 (<http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/18/usa.iraq>, cit. 20. 4. 2013).

to, co se v mezinárodním sektoru odehrává a která americkou invazi do Iráku neschválila.¹⁹

Diskurz, jehož prostřednictvím je něco prezentováno jako existenční hrozba pro referenční objekt, sám o sobě sekuritizaci nevytváří. Je pouze sekuritizačním pohybem, či krokem. Veřejnost tento krok nejprve musí přijmout, a pak až se z tématu stává plnohodnotný bezpečnostní problém. Existenční hrozba musí být argumentačně obhájena a musí být natolik přijímána, aby na jejím základě bylo možné legitimizovat a přijmout nějaká mimořádná opatření (Buzan – Waever – de Wilde, 2005: 35–36). Jako konkrétní příklad může opět sloužit samotná americká invaze do Iráku.

---

¹⁹ BBC News (2004). *Iraq war Illegal, says Annan*. 16. 9. 2004 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661134.stm, cit. 25. 4. 2013). srov. Guardian (2003). A Case for war. 17. 3. 2003 (<http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/17/iraq2>, cit. 25. 4. 2013).

3 Wikileaks

3.1 Jak Wikileaks pracuje

Wikileaks na svých stránkách uvádí, že stejně jako ostatní média, která se zaměřují na investigativní žurnalistiku, přijímá (ovšem nevyžaduje) anonymní zdroje informací. Na rozdíl od ostatních ovšem poskytuje vysoce zabezpečenou anonymní schránku, která je zajištěná nejmodernějšími kryptografickými technologiemi, což poskytuje zdrojům Wikileaks maximální možnou ochranu. Také akceptuje materiály prostřednictvím poštovních schránek, avšak doporučuje zvolit spíše elektronickou cestu. Wikileaks také disponuje celosvětovou sítí právníků, kteří jsou oddaní principu fungování Wikileaks a tuto organizaci chrání.²⁰

Wikileaks operuje přes mnoho serverů v různých mezinárodních jurisdikcích a nezachovává protokoly, které by tím pádem mohly být zachyceny. Mimo to také svým možným zdrojům radí, jak odeslat materiály prostřednictvím internetových kaváren, míst kde se používá wi-fi, případně pošt.²¹ Řada vlád také blokuje internetové adresy, které mají Wikileaks v názvu. Proto Wikileaks poskytuje řadu ukrytých domén,²² které nemají jméno organizace v názvu.

3.2 Jak Wikileaks ověřuje nové informace

Na oficiálních stránkách Wikileaks je popsán zevrubný postup toho, jak probíhá ověřování informací, které Wikileaks přijala a plánuje jejich zveřejnění. Přijaté dokumenty podléhají detailní prohlídce, kdy jsou používány jak klasické metody investigativní žurnalistiky, tak moderní technologické postupy. Obvykle je používána forenzní analýza dokumentu, která určí, zda se jedná o padělek. Případně se také pokládá sada dalších otázek týkajících se dokumentu samotného. Ve vybraných případech je také prováděna externí verifikace. Například v případě uveřejnění Collateral Murder (viz níže) byl do Iráku vyslán tým investigativních žurnalistů, kteří dělali rozhovory s oběťmi a svědky útoku. Tým vyšetřovatelů také

---

²⁰ Wikileaks. *What is Wikileaks* (<http://wikileaks.org/About.html>, cit. 12. 3. 2013).

²¹ tamtéž

²² Wikileaks. *Wikileaks: Cover Names* (http://www.wikileaks.org/wiki/WikiLeaks:Cover_Names, cit. 12. 3. 2013).

získal nemocniční záznamy, úmrtní listy, prohlášení očitých svědků a další důkazy, které potvrzovaly pravdivost celého případu.²³

3.3 Vznik a vývoj Wikileaks

Wikileaks registrovala svoji doménu v roce 2006 a v prosinci téhož roku uveřejnila první dokumenty. Těmi byly kopie rozhodnutí somálského vůdce rebelů o úkladné vraždě somálských státních úředníků. V srpnu 2007 byl zveřejněn další dokument rozkrývající korupci keňského vůdce Daniela Arap Moiho (Benkler, 2011: 315–316). V listopadu 2007 Wikileaks zveřejnila první dokument týkající se USA. Byla jím kopie Příručky pro standardní operační postupy na půdě věznice Guantánamo. Tato příručka shrnuje standardní postupy, jimiž se má řídit personál při správě tábora Delta, tedy věznice na námořní základně Guantánamo. Americký svaz občanských svobod se jej pokoušel získat od činitelů ministerstva obrany, avšak neúspěšně (Assange, 2011: 205).

V roce 2009 Wikileaks zveřejnila rozsáhlé množství dokumentů spojených s nelegálními aktivitami soukromých a veřejných subjektů. Dokumenty týkající se soukromých subjektů zahrnovaly množství informací o účtu švýcarské banky Julius Baer na Kajmanských ostrovech. Jejich zveřejnění vedlo k žalobě banky proti serveru u amerického soudu, spor však žalující strana sama ukončila (Assange, 2011: 224). Dále zde byly obsaženy interní dokumenty Scientologické církve (Benkler, 2011: 316) a smlouvu vývojářů aplikací firmy Apple, která vývojářům zakazovala mluvit o jejich práci s kýmkoliv jiným než se členy jejich týmů a také zahrnovala dohodu zabraňující jim mluvit o restriktivních podmínkách jejich práce.²⁴ Mezi dokumenty vztahující se k veřejným subjektům patřily pravidla amerického angažmá v Iráku, povolující pronásledování bývalých členů vlády Saddáma Hussejna přes hranice do Íránu a Sýrie, starší návrh Obchodní dohody proti padělatelství,²⁵ emaily americké političky Sarah Palin z jejího soukromého účtu na Yahoo! z doby, kdy kandidovala na post viceprezidentky. Tyto emaily

---

²³ Wikileaks. *What is Wikileaks* (<http://wikileaks.org/About.html>, cit. 14. 3. 2013).

²⁴ Calburn, Thomas (2008). Apple's Controversial iPhone Developer Agreement Published. *Information Week*. 28. 10. 2008 (<http://www.informationweek.com/personal-tech/smart-phones/apples-controversial-iphone-developer-ag/211601121>, cit. 17. 2. 2013).

²⁵ Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)

mimo jiné zahrnovaly státní záležitosti a podle amerického zákona se emaily týkající se státních záležitostí musí archivovat a nemohou být smazány, což je však na soukromé emailové adrese možné.²⁶ K dalším zveřejněným dokumentům patří seznam členů britské krajně pravicové politické strany British National Party.²⁷

Aktivita Wikileaks vzrostly v roce 2009. Mezi zveřejněné dokumenty patřily informace o ropné korupci v Peru, důkazy o bankovních podvodech na Islandu a o jaderné nehodě v Íránu (Benkler, 2011: 316). Mezi přední dokumenty, které Wikileaks tento rok uveřejnila, patřily kopie emailové korespondence mezi klimatologem Pennsylvánské státní univerzity.²⁸ Tato kauza také bývá označována jako Climategate a texty emailů dokazují, že vědci manipulovali s daty a neuváděli plnohodnotné údaje.²⁹

3.4 Collateral Murder

5. dubna uveřejnila Wikileaks video s názvem Collateral Murder a to jak jeho plnou, neupravenou verzi, tak verzi editovanou. Video pochází ze dne 7. července 2007, kdy dvě helikoptéry typu Apache zaútočily na skupinku jednotlivců v Iráku, mezi kterými se nacházeli také dva zaměstnanci agentury Reuters, kameraman a řidič.³⁰ Reuters se snažila získat k videozáznamům z helikoptéry přístup, aby mohla provést vyšetření toho, co se stalo a jestli skutečně existovala hrozba, která by střelbu vysvětlila. Americká vláda však nátlaku na získání informací úspěšně odolala.³¹

Zveřejnění videa bylo v tisku rychle následováno identifikací vojína Bradleyho Manninga (viz níže) jako zdroje úniku informací. Podezření na něj padlo po zveřejnění chatové konverzace, kterou vedl s grey hat³² hackerem Adrianem

---

²⁶ BBC News (2008). *Hackers infiltrate Palin's email*. 18. 9. 2008

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7622726.stm>, cit. 13. 4. 2013).

²⁷ BBC News (2009). *49 NI people leaked on „BNP list“*. 22. 10. 2009

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/8316230.stm, cit. 17. 2. 2013).

²⁸ The Wall Street Journal. *A Timeline of WikiLeaks*

(<http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704679204575646962241547960.html>, cit. 17. 2. 2013).

²⁹ Black, Richard (2011). Climate unit release virtually all remaining data. *BBC News*. 27. 7. 2011

(<http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-14315747>, cit. 13. 4. 2013).

³⁰ Collateral murder (<http://www.collateralmurder.com/>, cit. 18. 2. 2012).

³¹ Bumiller, Elizabeth (2010). Video Shows U.S. Killing of Reuters Employees. *The New York Times*. 5. 4. 2010 (http://www.nytimes.com/2010/04/06/world/middleeast/06baghdad.html?hp.&_r=0, cit. 17. 2. 2013).

³² Grey hat hacker hledá slabiny v počítačových systémech za účelem toho, aby na tyto slabiny upozornil provozovatele, případně majitele. Cílem tohoto typu hackera je zlepšit systém a síťovou bezpečnost. Na

Lamoem. Server Wikileaks ke svému zdroji žádné veřejné prohlášení nevydal (Benkler, 2011: 321).

3.5 Válečné záznamy z Afghánistánu

V červenci 2010 Wikileaks zveřejnila novou část tajných dokumentů, válečné záznamy z Afghánistánu.³³ Při jejich zveřejnění však Wikileaks použila zcela nový model. Před publikováním se Wikileaks spojila se třemi hlavními zpravodajskými organizacemi: New York Times, Guardian a Der Spiegel. Byl jim dán prostor na to, aby mohly obsah dokumentů prověřit, analyzovat a připravit ke zveřejnění. Všechny čtyři organizace nakonec publikovaly ve stejný den - Wikileaks plnou databázi dokumentů, zpravodajské organizace jejich analýzy.³⁴

Nejprve bylo zveřejněno okolo 77 000 dokumentů, dalších 15 000 následovalo později, aby byl čas redigovat jména lidí, kteří by se tak mohli dostat do ohrožení.³⁵ Zprávy o těchto dokumentech však neobjevily nic, co by nebylo obecně veřejně známé: rozměr, v jakém USA používaly cílené vraždy vůdců Talibanu, velké množství civilních obětí způsobených útoky bezpilotních letounů a dalšími spojeneckými aktivitami. Upřesnění a detaily událostí jim dodaly konkrétní důkazy (Benkler, 2011: 324).

3.6 Válečné záznamy z Iráku

V říjnu 2010 Wikileaks zveřejnila další sérii dokumentů. Byly to záznamy podobné těm, které byly zveřejněny v červenci 2010, avšak tentokrát se týkaly války v Iráku. Šlo o dokumenty v časovém rozmezí mezi 1. lednem 2004 až 31. prosincem 2009.³⁶ Bylo uveřejněno téměř 400 000 souborů a uveřejnění proběhlo stejným způsobem jako to červnové, tedy že dokumenty byly nejprve poskytnuty výše zmíněným

---

rozdíl od white hat hackera tyto slabiny zveřejňuje a umožňuje tak ostatním hackerům snadněji proniknout do systému. Dostupné na: SearchSecurity (2007). *Gray hat (or grey hat)*.

(<http://searchsecurity.techtarget.com/definition/gray-hat>, cit. 19. 2. 2013).

³³ Euronews (2012). *Julian Assange and Wikileaks: Timeline of Events*

(<http://www.euronews.com/2012/08/16/julian-assange-and-wikileaks-timeline-of-events/>, cit. 19. 2. 2013).

³⁴ The Guardian (2010). *Afghanistan war logs: How the Guardian got the story*. 25. 7. 2010

(<http://www.guardian.co.uk/world/2010/jul/25/afghanistan-war-logs-explained-video>, cit. 19. 2. 2013).

³⁵ Schmitt, Eric (2010). In *Disclosing Secret Documents, Wikileaks Seeks „Transparency“*. *The New York Times*. 25. 7. 2010 (http://www.nytimes.com/2010/07/26/world/26wiki.html?_r=0, cit. 19. 2. 2013).

³⁶ Wikileaks. *Baghdad War Diary* (<http://wikileaks.org/irq/>, cit. 7. 3. 2013).

etablovaným mediálními organizacím. Při zveřejnění těchto dokumentů se také poprvé objevil útok na osobu Juliana Assange, když americký deník New York Times uveřejnil jeho negativně podbarvený profil s názvem *Zakladatel Wikileaks na útěku, pronásledován nechvalnou proslulostí*³⁷ (Benkler, 2011: 325). Po té, co Wikileaks spolupracovala s New York Times na zveřejňování afghánských dokumentů, byla tato spolupráce ukončena. Dokumenty, které byly následně zveřejněny na stránkách New York Times, tedy hlavně diplomatické depeše, nezískal tento deník přímo od Wikileaks, ale prostřednictvím britského Guardianu. Julian Assange ve své neautorizované biografii označuje vztahy mezi New York Times a Wikileaks jako velmi špatné (Assange, 2011: 183–185).

3.7 Diplomatické depeše

21. listopadu Wikileaks na svém twitterovém účtu zveřejnila, že chystá odhalení dalších dokumentů a 28. listopadu 2010 nastal čas zveřejnění.³⁸ Dokumenty pro toto zveřejnění byly vybírány pečlivěji a opatrněji než v předešlých případech. Zveřejnění finální dávky dokumentů bylo doprovázeno masivní eskalací útoků na Wikileaks jako organizaci a webovou stránku a na osobu Assange jako jednotlivce. Tato sada zahrnovala 251 287 dokumentů tajné interní komunikace mezi Washingtonem a americkými ambasádami. Nejstarší dokument se datuje z roku 1966, poslední je pak z února 2010.³⁹ Na rozdíl od předchozích zveřejnění, která měla Wikileaks na svém kontě, tentokrát pracovala téměř výhradně skrze etablované mediální organizace. Dokumenty byly zpřístupněny pro Guardian, Le Monde, Der Spiegel a El País a britský Guardian zpřístupnil dokumenty ještě pro americký New York Times. Wikileaks také požádala o radu americké ministerstvo zahraničních věcí ohledně toho, jak způsobit co nejmenší škody (Benkler, 2011: 326). Na rozdíl od reakce, kterou zaujalo ministerstvo vůči tradičním mediálním organizacím, zaslal právní poradce ministerstva zahraničí Wikileaks ostře laděný

---

³⁷ v originále: WikiLeaks founder on the Run, Trailed by Notoriety, dostupné na: Burns, John – Somaiya, Ravi (2010). *WikiLeaks founder on the Run, Trailed by Notoriety*. The New York Times. 23. 10. 2010 (<http://www.nytimes.com/2010/10/24/world/24assange.html>, cit. 7. 3. 2013).

³⁸ Twitter (2010). *Wikileaks* (<https://twitter.com/wikileaks/status/6564225640042499>, cit. 7. 3. 2013).

³⁹ Wikileaks. *Secret US Embassy Cables* (<http://wikileaks.org/cablegate.html>, cit. 6. 3. 2013).

dopis, ve kterém požadoval po Wikileaks, aby nic nepublikovala a okamžitě zničila všechny kopie, které má ve svém držení (Benkler, 2011: 327).

Depeše obsahovaly informace různé důležitosti od těch závažných, týkajících se například souhlasu Jemenu s americkým bombardováním jeho vlastního území, americké špionáže zaměstnanců OSN, americké účasti při německém, španělském a italském soudním procesu zaměřeném na porušování lidských práv ze strany amerických vojáků a zaměstnanců CIA až po zprávy velmi nezávažného charakteru popisující například ženský personál libyjského vůdce Muamara Kaddáfího. Těsně před zveřejněním americká vláda kontaktovala vlády vybraných států a upozornila je na možný únik informací.⁴⁰

3.8 Denial-of-service Attacks

V den, na který bylo naplánováno zveřejnění tajných dokumentů, byla Wikileaks podrobena DDoS⁴¹ útoku. Na svém twitterovém účtu však uvedla, že dokumenty budou zveřejněny tak jako tak, a to prostřednictvím výše zmíněných deníků.^{42,43}

Útoky však pokračovaly několik dalších týdnů. To byl důvod, proč Wikileaks přesunula svá data do hosting cloud⁴⁴ služby, poskytované americkou společností Amazon.com (Benkler, 2011: 339).

1. prosince však americký senátor Joe Lieberman provedl jiný typ denile-of-service útoku, když zveřejnil prohlášení, ve kterém požadoval, aby firmy, které poskytují hosting Wikileaks, okamžitě ukončily svůj vztah s nimi a činy Wikileaks označil za narušení americké národní bezpečnosti. Pravděpodobně v reakci na toto prohlášení Amazon, který do té doby poskytoval diplomatickým depeším hosting, tento obsah

---

⁴⁰ Harnden, Toby (2010). Wikileaks: Julian Assange could face „grave consequences“. *The Telegraph*. 28. 11. 2010 (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/8166421/WikiLeaks-Julian-Assange-could-face-grave-consequences.html>, cit. 7. 3. 2013).

⁴¹ V originále Distributed Denial of Service – útok, při kterém dochází k zahlcení serveru, který je následně nedostupný. Dostupné na: Root.cz. *DoS útok* (<http://www.root.cz/slovnicek/dos-utok/>, cit. 7. 3. 2010).

⁴² BBC News (2010). *Wikileaks „hacked ahead of secrets US document release“*. 28. 11. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11858637>, cit. 7. 3. 2013).

⁴³ Twitter (2010). *Wikileaks* (<https://twitter.com/wikileaks/status/8924979961798657>, cit. 7. 3. 2013).

⁴⁴ Hosting cloud je způsob poskytnutí výpočetního výkonu a funkcí coby služby, nikoliv coby produktu pomocí sítě, nejčastěji přímo pomocí internetu. Dostupné na: Blueboard.cz. *Slovníček pojmů: Cloud* (<http://hosting.blueboard.cz/slovnicek-pojmu/cloud>, cit. 13. 3. 2013).

odstranil,⁴⁵ ale také popřel, že by jednal pod nátlakem vlády. Místo toho se odvolával na fakt, že daný obsah nebyl přístupný, nemohl být tedy řádně zredigován a byly tak porušeny všeobecné obchodní podmínky (Benkler, 2011: 339).

Další soukromou organizací, která odmítla serveru Wikileaks poskytnout služby, byla firma EveryDNS, která poskytovala Wikileaks doménu wikileaks.org. Po tom, co EveryDNS přestala Wikileaks poskytovat své služby, se tato doména stala pro uživatele internetu nefunkční. Stránka se však rychle rozběhla znovu, tentokrát však s novou, švýcarskou doménou Wikileaks.ch, samotný obsah byl umístěn na serverech ve Švédsku a ve Francii. EveryDNS vydala prohlášení, že přestala serveru poskytovat služby proto, že byl vystaven neustálým DDoS útokům, což údajně negativně ovlivňovalo jejich ostatní zákazníky (Benkler, 2011: 340).

Jakmile vyšlo najevo, že hosting Wikileaks poskytuje francouzská firma OVH, francouzský ministr průmyslu Eric Besson vydal varování, že všechny firmy a organizace, které budou napomáhat serveru Wikileaks v tom, aby zůstal online, ponесou následky.⁴⁶ Dva týdny na to byla firma OVH offline. Diplomatičké depeše se tak musely přesunout na server poskytovaný švédskou Pirátskou stranou.⁴⁷ Téměř v zápětí byl server poskytující hosting depeším podroben masivnímu DDoS útoku, ten však službu nějak výrazně nenarušil. Poslední velká firma, která odmítla poskytovat serveru Wikileaks služby byla Apple, která odstranila aplikaci vyvinutou pro iPhone, která zprostředkovávala online přístup k diplomatičkým depeším (Benkler, 2011: 340).

Po DDoS útocích vzniklo po celém světě několik mirrorů, záložních kopií, na kterých je stránka Wikileaks přístupná v případě, že hlavní doména wikileaks.org není v provozu.⁴⁸ V současné době Wikileaks běží na několika serverech a využívá

---

⁴⁵ MacAskill, Evan (2010). WikiLeaks website pulled by Amazon after US political pressure. *The Guardian*. 2. 12. 2010 (<http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/01/wikileaks-website-cables-servers-amazon>, cit. 7. 3. 2013).

⁴⁶ Halliday, Josh – Chrisafis, Anguelique (2010). WikiLeaks: France adds to US pressure to ban website. *The Guardian*. 3. 12. 2010 (<http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/03/wikileaks-france-ban-website>, cit. 8. 3. 2013).

⁴⁷ Ricknäs, Mikael (2010). Swedish Pirate Party to host Wikileaks servers. *Computer World*. 18. 8. 2010 (http://www.computerworld.com/s/article/9180870/Swedish_Pirate_Party_to_host_Wikileaks_servers, cit. 8. 3. 2013).

⁴⁸ Wikileaks (2010). *Wikileaks Mirrors* (<http://wikileaks.info/>, cit. 13. 4. 2013).

službu CloudFlare⁴⁹, která jí poskytuje hosting.⁵⁰ Kdo za útoky na Wikileaks stál, není známo.⁵¹

3.9 Potíže s platebním systémem

Wikileaks jako nezisková organizace závisí na finanční pomoci od dárců z celého světa. Druhým systémem, na který se útok zaměřil, paralelně s útoky na technické zázemí, byl platební systém.

4. prosince 2010 odmítla platforma PayPal poskytnout Wikileaks svoje služby. Tento krok firma odůvodnila odkazem na vládu Spojených států, která označila činnost Wikileaks za nelegální. Odchod dalších majoritních platebních systémů následoval krátce na to. 6. prosince firma MasterCard oznámila, že zajistí, aby Wikileaks nadále nemohla používat platby prostřednictvím jejich služeb. Ve stejný den také švýcarská Poštovní banka pozastavila Assangův osobní účet, protože podle vyjádření banky uvedl falešné informace týkající se místa jeho bydliště během zřizování účtu. Další den následovala firma Visa a Bank of America den na to (Benkler, 2011: 342).

Ve dnech, které následovaly po DDoS útocích ze strany platebních systémů, síť aktivistů zvaná Anonymous zahájila sérii DDoS útoků na systém PayPal.⁵² Útoky byly vyšetřovány FBI. Tyto útoky, které měly pravděpodobně Wikileaks podpořit, vedly k tomu, že Wikileaks začala být vnímána jako nebezpečný a anarchický aktér a strategie protiútoků tak byla rychle zavržena (Benkler, 2011: 349).

3.10 Právní kauzy spojené s Wikileaks

První z těchto případů je soudní řízení proti americkému vojínovi, dvaadvacetiletému Bredleymu Manningovi, který byl obviněn z odpovědnosti za únik tajných materiálů. Obvinění vzniklo na základě materiálů poskytnutých

---

⁴⁹ CloudFlare (<http://www.cloudflare.com/>, cit. 13. 4. 2013).

⁵⁰ Thomson, Ian (2012). Cloud support brings Wikileaks back online. *The Register*. 15. 8. 2012 (http://www.theregister.co.uk/2012/08/15/wikileaks_back_online_cloudfire/, cit. 13. 3. 2013).

⁵¹ Protalinski, Emil (2012). Wikileaks has been under DDoS attack for the last three days. *ZDnet*. 16. 5. 2012 (<http://www.zdnet.com/blog/security/wikileaks-has-been-under-ddos-attack-for-the-last-three-days/12219>, cit. 13. 3. 2013).

⁵² Liederman, Jay (2013). Justice for PayPal WikiLeaks protesters: why DDoS is free speech. *The Guardian*. 22. 1. 2013 (<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/jan/22/paypal-wikileaks-protesters-ddos-free-speech>, cit. 13. 3. 2013).

hackerem, Adrianem Lamoem,⁵³ na kterého se Manning obrátil nejprve s žádostí o radu a posléze s přiznáním (Benkler, 2011: 344). Manning byl zatčen v květnu 2010 a obviněn z porušení článků 92 a 134 UCMJ⁵⁴ a z UCMJ 104, tedy z napomáhání nepříteli.⁵⁵ V únoru 2013 se Manning přiznal k tomu, že byl zdrojem, který Wikileaks poskytl tajné materiály, avšak popřel nejvážnější obvinění, tedy napomáhání nepříteli, za které by mohl dostat trest doživotí ve vojenském vězení⁵⁷. Wikileaks však své zdroje chrání a identitu svého informátora nezveřejnila, avšak vyjádřila Manningovi svoji podporu.⁵⁸

Druhý případ právního útoku je švédské vyšetřování obvinění Juliana Assange ze sexuálního násilí proti dvěma ženám během jeho návštěvy ve Švédsku v srpnu 2010. 20. srpna, po zveřejnění videa Collateral Murder a dokumentů z Afghánistánu, byl Assange obviněn ze sexuálního obtěžování. Tato obvinění pronikla do tisku a o den později byl zrušen zatýkácí rozkaz, když se vrchní žalobkyně Eva Finne k případu vyjádřila: „Nemyslím si, že je zde důvod k podezření, že došlo ke spáchání znásilnění.“ Finne se dále vyslovila, že vyšetřování bude pokračovat, avšak zločin nebyl tak závažný, aby byla potřeba zatykač. 1. září Marianne Ny, švédská vrchní státní zástupkyně vydala prohlášení, že 11 dní po tom, co byl zrušen zatykač, bude znovuotevřeno vyšetřování znásilnění.⁵⁹ 18. listopadu, tři týdny po tom, co byly zveřejněny dokumenty z Iráku, stockholmský soud schválil požadavek na zadržení Assange kvůli výslechu z důvodu podezření ze znásilnění, sexuálního obtěžování a protiprávního nátlaku. 20. listopadu pak švédská policie vydala mezinárodní zatykač na zadržení Juliana

---

⁵³ Poulsen, Kevin – Zetter, Kim (2010). I Can't Believe What I Am Confessing to You: The Wikileaks Chats. *Wired*. 6. 10. 2010 (<http://www.wired.com/threatlevel/2010/06/wikileaks-chat/>, cit. 11. 3. 2013).

⁵⁴ UCMJ - Uniform Code of Military Justice

⁵⁵ Bradley Manning's Charge sheet (<http://cryptome.org/manning-charge.pdf>, cit. 11. 3. 2013).

⁵⁶ Napomáhání nepříteli – toto obvinění spočívá v domněnce, že Manning zveřejněním tajných materiálů vědomě pomohl Al-Káidě. Dostupné na: Pilkington, Ed (2013). Bradley Manning pleads guilty to 10 charges but denies „aiding the enemy“. *The Guardian*. 28. 2. 2013

(<http://www.guardian.co.uk/world/2013/feb/28/bradley-manning-pleads-aiding-enemy-trial>, cit. 11. 3. 2013).

⁵⁷ Pilkington, Ed (2013). Bradley Manning pleads guilty to 10 charges but denies „aiding the enemy“. *The Guardian*. 28. 2. 2013 (<http://www.guardian.co.uk/world/2013/feb/28/bradley-manning-pleads-aiding-enemy-trial>, cit. 11. 3. 2013).

⁵⁸ Collateral Murder. *Overview* (<http://www.collateralmurder.com/en/index.html>, cit. 11. 3. 2013).

⁵⁹ BBC News (2012). *Timeline: Sexual allegations against Assange in Sweden*. 16. 8. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11949341>, cit. 11. 3. 2013).

Assange pomocí Interpolu.⁶⁰ 8. prosince se zakladatel Wikileaks vzdal londýnské policii a byl předvolán ke slyšení u Westminsterského soudu. Do 16. prosince byl ve vyšetřovací vazbě, dokud nebyl propuštěn na kauci ve výši £240 000, kterou zaplatili jeho přívrženci a podporovatelé. Kauce však byla původně zamítnuta a povolena až dodatečně.⁶¹ V únoru 2011 Assangovi právníci obvinili švédskou prokurátorku z použití špatných procedur během vyšetřování a z toho, že je zaujatá proti mužům⁶² 24. února jiholondýnský Belmarsh Magistrates' Court⁶³ vydal prohlášení, že Assangovo vydání do Švédska by nebylo porušením lidských práv, a tudíž by měl být vydán. Začátkem března 2011 Assangovi právníci žádali soud o blokaci vydání Assange do Švédska a argumentovali tím, že Assange je obětí neshody mezi britským a švédským právem. Assange sám označil obvinění za politicky motivovaná.⁶⁴ Vrchní soud odložil rozhodnutí o Assangově vydání. Na odvolacím slyšení 2. listopadu však dva soudci britského Nejvyššího soudu potvrdili rozhodnutí Assange vydat do Švédska, kvůli obviněním ze sexuálně motivovaných zločinů. 5. prosince 2011 Assange získal možnost obrátit se přímo na Nejvyšší soud poté, co soudci rozhodli, že případ je otázkou veřejné důležitosti. 30. května 2012 Nejvyšší soud rozhodl, že Assange by měl být vydán do Švédska a čelit tam obviněním, která proti němu byla vznesena⁶⁵ a 14. června Nejvyšší soud zamítnul Assangovu žádost o znovuotevření procesu o přerušení jeho vydání.⁶⁶ 20.

---

⁶⁰ BBC News (2010). *Wikileaks' Assange faces international arrest warrant*. 20. 11. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11803703>, cit. 11. 3. 2013).

⁶¹ BBC News (2010). *Wikileaks founder Julian Assange freed on bail*. 16. 12. 2010 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-12005930>, cit. 11. 3. 2013).

⁶² BBC News (2011). *Wikileaks' Julian Assange „would denied justice“*. 7. 2. 2011 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-12379018>, cit. 11. 3. 2013).

⁶³ Český belmarshský Nižší soud – soud úřad ve Velké Británii s limitovanou soudní pravomocí. Dostupné na: Dictionary.com (2010). *Magistrates' Court* (<http://dictionary.reference.com/browse/magistrate's+court>, cit. 11. 3. 2013)

⁶⁴ BBC News (2011). *Wikileaks' Julian Assange in extradition challenge*. 12. 7. 2011 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-14120464>, cit. 11. 3. 2013).

⁶⁵ BBC News (2012). *Timeline: Sexuall allegations against Assange in Sweden*. 16. 8. 2012 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11949341>, cit. 11. 3. 2013).

⁶⁶ BBC News (2012). *Supreme court dismisses Assange appeal bid*. 14. 6. 2012 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-18446295>, cit. 11. 3. 2013).

června Assange požádal o azyl na Ekvádorské ambasádě⁶⁷ a 16. srpna 2012 mu byl azyl skutečně poskytnut.⁶⁸

V současné době je Julian Assange stále v azylu na Ekvádorské ambasádě odkud činí občasná veřejná vystoupení. V tom posledním, ze dne 21. prosince 2012, slíbil, že v roce 2013 Wikileaks zveřejní více jak milion dokumentů, které „ovlivní každou zemi světa“ a své stíhání označil za nemorální.⁶⁹ Také má v plánu založit ve své rodné Austrálii politickou stranu s názvem The Wikileaks party a zvažuje kandidaturu do australského senátu. Funkce senátora by ho podle jeho slov mohla ochránit od trestního stíhání v USA a Velké Británii. Volby do Australského senátu se budou konat 24. září 2013.⁷⁰

---

⁶⁷ BBC News (2012). *Wikileaks ' Julian Assange seeks asylum in Ecuador embassy*. 20. 6. 2012 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-18514726>, cit. 11. 3. 2013).

⁶⁸ BBC News (2012). *Julian Assange: Ecuador grants Wikileaks founder asylum*. 16. 8. 2012 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-19281492>, cit. 11. 3. 2013).

⁶⁹ The Guardian (2012). *Julian Assange promises over a million WikiLeaks releases in 2013 – video*. 21. 12. 2012 (<http://www.guardian.co.uk/media/video/2012/dec/21/julian-assange-million-wikileaks-releases-2013-video>, cit. 14. 3. 2013).

⁷⁰ The Guardian (2013). *Julian Assange: Senate my ticket to freedom*. 18. 2. 2013 (<http://www.guardian.co.uk/media/2013/feb/18/julian-assange-wikileaks-senate-victory>, cit. 14. 3. 2013).

4 Analýza mediálních obsahů

Helmut Scherer v Úvodu do metody obsahové analýzy doporučuje kombinovat hermenautickou obsahovou analýzu a kvantitativní obsahovou analýzu, kdy hermenautická analýza bývá například často předstupněm analýzy kvantitativní (Scherer, 2004: 30). Hermenautická analýza vychází z literárněvědní textové interpretace, kdy se pomocí subtilních postupů odhalují skryté struktury textu, a poukazuje se na specifické argumentační struktury. Tímto způsobem se však dá analyzovat jen několik málo textů. Navíc je výsledek tohoto rozboru silně spjat s osobou, která výzkum provádí a různí odborníci se mohou dohodnout na velmi různých výsledcích (Scherer, 2004: 29). Jsou zde zkoumány například vnitřní vztahy textu (sémantické vztahy, gramatické struktury, kolokace) a vnější vztahy textu (vazba na kontext, na netextové vnější praktiky a struktury) (Beneš, 2008: 102).

Na rozdíl od toho je kvantitativní obsahová analýza vysoce strukturovaným a selektivním procesem, který vychází ze sociálněvědních metod měření a kvantifikace. Charakteristickým znakem této metody je vysoká míra strukturovanosti, nezbytně spjatá s vysokým stupněm ověřitelnosti. Další charakteristikou je možnost zpracovávat velká množství textů a výsledky šetření podrobit statistickým analýzám (Scherer, 2004: 29–30). Předpokládá stabilní významovou strukturu a pracuje s předem danou sadou kategorií, jež tvoří pevný konceptuální rámec (Beneš, 2008: 98). Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek (Scherer, 2004: 30).

Ve své práci jsem se rozhodla použít kombinaci obou těchto metod, jak autor sám doporučuje (tamtéž, 32). Získaná data tedy hodnotím jak z kvantitativního hlediska, kdy uvádím počty vyšlých článků či kvantum použitých kódů, ale také se hlavně při zkoumání stereotypů snažím články hodnotit hermenauticky, tedy interpretovat jejich obsah.

4.1 Výběr médií

Podle Scherera je pro výzkum nezbytný výběr jednotek, které přicházejí v úvahu pro analýzu. Tento výběr se provádí ve čtyřech rovinách. V první řadě je rozhodnutí, jaký typ médií bude rozebírán. Za druhé je nutné si uvědomit, jaké obsahy budou v těchto médiích analyzovány. Třetím krokem je stanovení časového období, za které budou mediální obsahy sledovány a poslední fází je pak specifikace mediované obsahové jednotky (Scherer, 2004: 36).

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda se kolem kauzy Wikileaks vytvářejí stereotypy, popsat o jaké stereotypy jde a jak se proměňují. Také je mým cílem zkoumat, zda v českém prostředí docházelo k sekuritizaci, případně jakými prostředky se tak dělo. Proto jsem jednoznačně zvolila jako cíl zkoumání česká média. Konkrétně jsem se zaměřila na tištěné celostátní deníky, a to hlavně kvůli jejich vysokému nákladu,⁷¹ jednoznačné informační hodnotě a celospolečenskému impaktu.

Předmětem mého zkoumání byly konkrétně 4 celostátní deníky a to: Hospodářské noviny, Lidové noviny, Mladá Fronta Dnes a Právo a dva celostátní bulvární deníky Blesk a Aha!.⁷² Poslední dva zmíněné jsem do své analýzy původně zařazovat nechtěla, ale vzhledem k tomu, že patří v české populaci k nejčtenějším a značnou měrou se tak podílí na utváření mediálního obrazu, rozhodla jsem se je do svého výzkumu taktéž zařadit.

Výše uvedená periodika jsem se rozhodla zkoumat v časovém období od dubna 2010 do konce roku 2010, tedy do 31. 12. 2010. K tomu, abych zvolila jako počáteční mezník svého výzkumu duben 2010, mne vedl hlavně fakt, že právě v tomto měsíci došlo k první stěžejní události, kterou se Wikileaks zapsala do veřejného povědomí, a to ke zveřejnění videa s názvem Collateral Murder (viz kapitola Wikileaks). Pro koncový mezník, tedy prosinec 2010, jsem se rozhodla hlavně z toho důvodu, že všechny podstatné události týkající se této kauzy se odehrály v roce 2010 a v roce 2011 už jen doznívala aféra kolem Juliana Assange

---

⁷¹ Media Projekt (2010). *Tisková zpráva unie vydavatelů 5. srpna 2010* (<http://www.mam.cz/download/economia/DOT/MAM/vyzkumy/MPtisk1Q10a2Q10.pdf>, cit. 11. 2. 2013).

⁷² tamtéž

(viz kapitola Wikileaks). Rok 2010 lze tedy s klidem označit za rok, kdy se Wikileaks a aférám s ní spojenými věnovala v médiích největší pozornost.

Dále je nutné zmínit, že v analytické části jsem zvolila specifický způsob odkazování na články z periodického tisku. Do závorek v textu uvádím jak jméno autora (pokud je známo), tak název deníku, případně jeho zkratku: Lidové noviny – LN, Hospodářské noviny – HN, Mladá fronta Dnes – MfD, ostatní deníky jsem pro jejich krátké názvy ponechala bez zkratek. Tento systém má sloužit nejen k lepší orientaci v odkazovaných článcích, ale také má doplnit celkový obraz toho, které noviny jsem používala a kde se mnou zkoumané prvky vyskytovaly. V seznamu literatury jsem pro tyto články vyčlenila zvláštní oddíl.

4.2 Získání vzorku pro analýzu

Jak už bylo zmíněno v předchozím odstavci, ke svému zkoumání jsem používala databázi Anopress⁷³, která mimo jiné od roku 1996 poskytuje archiv plných textů novinových a časopiseckých článků.

K vyhledávání v databázi jsem zvolila rozšířený formulář, kde jsem nastavila požadovaný časový rozsah, tedy od 1. 4. 2010 až do 31. 12. 2010 a požadovaný typ médií, v mém případě celostátní deníky. Dalším krokem bylo zadávání klíčových slov. Při zadávání dotazů jsem se rozhodla nepoužívat operátory, modifikátory a syntaxe dotazovacího jazyka. Místo toho jsem zadávala více jednoduchých dotazů, které jsem následně zkombinovala a vyřadila duplicitní články.

Celkově jsem do Anopressu zadávala šest klíčových slov, avšak ve výsledku jsem se rozhodla použít data pouze ze tří zadaných dotazů. Při vyhledávání jsem vycházela z předpokladu, že ve většině článků, které se týkají mnou zkoumaného tématu, se bude vyskytovat slovo Wikileaks, protože toto téma je velmi jasně ohraničeno. Dotazy, které jsem nakonec nepoužila, obsahovaly následující klíčová slova: Anonymous – tento dotaz jsem se rozhodla vynechat, protože většina článků, které byly na Anopressu k tomuto slovu k dispozici, se netýkala kauzy Wikileaks, ale útoků hackerů a všechny články, které se případně týkaly Wikileaks, byly už obsaženy v dotazu s klíčovým slovem Wikileaks (viz níže). Dalším vynechaným

---

⁷³ Anopress. *O nás* (<http://www.anopress.cz/Web/PagesFree/Home.aspx>, cit. 23. 3. 2013).

slovem bylo Insurance.aes256,⁷⁴ tento dotaz však nezobrazil žádné výsledky. Třetím vyhledaným, avšak nepoužitým klíčovým slovem, bylo jméno mluvčího Wikileaks Daniela Domscheit-Berga,⁷⁵ avšak tento dotaz zobrazil jen pět článků, přičemž všechny obsahovaly zároveň i slovo Wikileaks.

Klíčová slova, která jsem nakonec použila pro vyhledání článků ke svému výzkumu, byla: Wikileaks, Assange a Manning. Navíc jsem již předem počítala s tím, že v člancích bude řada duplicit, které budu muset vyřadit. Dotaz, který měl nejvíce výsledků, byl ten, který pracoval se slovem Wikileaks. Takto nalezených článků bylo celkem 407. Následují články vyhledané pod klíčovým heslem Assange. Těch bylo podstatně méně, tedy 172 a na posledním místě články obsahující slovo Manning, těch bylo pouze 42.

Dohromady tedy počet článků získaných z Anopressu činil 621 jednotek. 187 článků bylo smazáno kvůli duplicitnímu výskytu a 2 články kvůli tomu, že neodpovídaly tématu. Obsahovaly sice slovo Manning, jednalo se zde však o amerického sportovce. Pro samotnou analýzu jsem tedy použila 432 článků z vybraných českých deníků.

4.3 Kódování

Ve výsledku mi zbyl základní korpus. Tyto články jsem četla a opatřila poznámkovým aparátem, který mi pomohl sledovat vybrané faktory. Během svého zkoumání jsem vytvořila systém kódů, kterými jsem označovala vybrané části textu, které podle mého názoru danému kódu odpovídaly. Například kód „zdroj informací“ v textu označuje místa, kde je Wikileaks zmiňována jen jako poskytovatel informace a není zde blíže popsáno, co je Wikileaks za organizaci a

---

⁷⁴ Insurance.aes256 je zakódovaný soubor o velikosti 1,4 GB, který Wikileaks uveřejnila na svých stránkách a je volně distribuován po internetu pomocí peer-to-peer protokolu BitTorrent. Obsah tohoto pojistného souboru má být zveřejněn v případě, že by se Wikileaks nebo Assangovi něco přihodilo. Obsah souboru není znám a zatím se ho nepovedlo rozluštit. Dostupné na: BBC News (2010). *Secret lock on Wikileaks „insurance file“* (<http://www.bbc.co.uk/news/technology-10968696>, cit. 23. 3. 2013); Vachtl, Petr (2010). Tajná zbraň Juliana Assange a osud svobody internetu. *DLS.cz*. 15. 12. 2010 (<http://www.dsl.cz/clanek/2116-tajna-zbra-juliana-assange-a-osud-svobody-na-internetu>, cit. 23. 3. 2013).

⁷⁵ Bývalý německý hacker, později muž číslo dvě ve Wikileaks a mluvčí. Wikileaks však opustil a založil vlastní alternativní stránku OpenLeaks. Tweedie, Neil (2010). Wikileaks Julian Assange: the most dangerous men in the world?. *The Telegraph*. 11. 12. 2010 (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/8195431/WikiLeaks-Julian-Assange-the-most-dangerous-man-in-the-world.html>, cit 23. 3. 2013).

jak funguje, případně žádné další informace o ní. Jako příklad může sloužit tento úryvek z deníku Právo: „Zveřejnění dalších tajných dokumentů diplomacie USA portálem WikiLeaks pustilo do oběhu nová nelichotivá hodnocení cizích činitelů a ukázalo "rubovou" stránku činnosti americké diplomacie” (Právo, 2010a: 13). Dalším kódem, který jsem používala, byl kód “obsah dokumentů”, kterým jsem v textu označovala pasáže, které rozebíraly obsah dokumentů zveřejněných Wikileaks. Umístění tohoto kódu se však prakticky shodovalo s kódem “zdroj informací”, protože ve většině článků, kde byla Wikileaks popsána jako zdroj, byly následně popisovány dokumenty, které zveřejnila. Proto jsem v interpretaci dat tento kód nakonec nevyužila. Další kódy, které jsem v první části analýzy používala, ve většině případů odpovídaly tomu, jak v následující části interpretuji data, tedy “Wikileaks v pozitivním světle”, “Wikileaks v negativním světle”, “!Wikileaks – útoky hackerů”, “Wikileaks – oběť” a “Wikileaks – finanční potíže”. V další části jsem používala kódy: “Assange – hrdina”, “Assange – zloduch”, “Assange – oběť”, “Assange – hacker” a “Assange – násilník”. V části, která se zabývá sekuritizací, jsem používala pouze kód “ohrožení bezpečnosti”. Všechny kódy jsou samozřejmě velmi zjednodušené a měly soužit pouze pro mou lepší orientaci v textu.

4.4 Rozdělení analýzy

První část interpretace dat je rozdělena chronologicky. Jednotlivé části jsou rozděleny podle událostí, které jsou pro vývoj kauzy Wikileaks stěžejní (viz kapitola Wikileaks) a u kterých se dá předpokládat, že ovlivnily kontext, ve kterém se o Wikileaks psalo. Každá událost je navíc rozdělena na měsíce, které odděleně popisují. Toto rozdělení umožňuje nejen snadnější orientaci v celém textu, ale také dovoluje sledovat vývoj zkoumaných faktorů. Mimo jiné to umožňuje porovnávat počet vyšlých článků v návaznosti na pevně stanovenou časovou jednotku, neboť popisované události trvají vždy různě dlouhou dobu.

Část, která se věnuje podotázce o Julianu Assangovi, je rozdělena podobným způsobem jako část o Wikileaks, avšak v tomto případě se mezní události týkají

kauzy sexuálního obtěžování. V rámci jednotlivých kauz už jsou pak jednotlivé články řazeny po měsících, stejně jako v předchozí pasáži.

Část věnovaná sekuritizaci je rozdělena trochu jiným způsobem než části předchozí. Články jsou řazeny po měsících a na konci jsou vyhodnoceni aktéři sekuritizace.

4.5 Analýza stereotypních reprezentací Wikileaks

V této části textu se budu zabývat interpretací analyzovaných dat v návaznosti na výzkum tvorby stereotypů v českých médiích. Základním principem každé stereotypní reprezentace je opakování, které vede k posílení a ustálení reprezentace.

Také záleží na užívání jazyka a volbě označujících výrazů (Trampota, 2006: 94)

Jak česká média prezentovala Wikileaks ve zkoumaných devíti měsících? Byly zde vytvářeny stereotypy, a pakliže ano, jaké? Měnily se v průběhu kauzy nějak? Také zde budu odpovídat na podotázku, jestli byly vytvářeny stereotypy kolem postavy zakladatele Wikileaks Juliana Assange a jestli ano, jaké. Jak byl v českých médiích prezentován a do jaké míry ovlivnily jeho mediální obraz sexuální skandály spojené s jeho osobou?

Jak česká média prezentovala Wikileaks ve zkoumaných devíti měsících? Byly zde vytvářeny stereotypy, a pakliže ano, jaké?

4.5.1 Období Collateral Murder, duben – červen 2010

V dubnu 2010 došlo k prvnímu velkému zveřejnění a Wikileaks se poprvé dostala do povědomí médií. V tomto měsíci však bylo ve zkoumaných médiích uveřejněno pouze pět článků. Všechny se o Wikileaks zmiňují pouze jako o zdroji: „Na webu WikiLeaks se objevilo video zachycující útok amerických bitevních vrtulníků Apache na Bagdád z léta 2007. Piloti stříleli i po neozbrojených civilistech včetně dětí” (Právo, 2010b: 10). Dva články mimo jiné poskytovaly podrobnější informace o tom, co to Wikileaks je a jak funguje. Jinak se všechny texty zabývaly obsahem zveřejněných dokumentů a Wikileaks nijak nehodnotily. Dvakrát zde byla popsána jako skupina „bojující za svobodu informací“ (Kryzánek, MfD, 2010a: 6).

Zajímavým faktem je, že v květnu o Wikileaks nevyšel žádný článek. V červnu vyšly k tématu články dva, stránka jako taková však ani v jednom z nich hodnocena není. Oba články mluví především o Julianu Assangovi a Bredleym Manningovi a Wikileaks zde opět zmiňují pouze jako platformu pro zveřejňování uniklých dokumentů.

4.5.2 Období Afghan war logs, červenec – září 2010

V červenci 2010 vyšlo ve zkoumaném denním tisku celkem 24 článků, které se nějakým způsobem věnovaly kauze Wikileaks. V každém z těchto článků se o Wikileaks mluví jako o zdroji informací, v některých člancích je v tomto kontextu Wikileaks označena dokonce několikrát. Z toho plyne, že za tento měsíc je Wikileaks jako zdroj zmíněna celkem 26 krát. Jako příklad by mohl sloužit tento článek, který Wikileaks zmiňuje pouze jako poskytovatele informací: „Mezi dosud publikovanými informacemi, které od internetového zdroje WikiLeaks, převzaly listy New York Times, Guardian a Der Spiegel, není v principu nic, co by už nebylo za devět let trvání konfliktu veřejně probíráno” (Anýž, HN, 2010a: 10).

Ve třech případech se zde však o Wikileaks píše v pozitivně hodnotícím duchu. Deník Právo popisuje Wikileaks jako organizaci, která “shromažďuje informace z tajných zdrojů, aby pak veřejně poukazovala na nepřístojnosti a nepravosti” (Právo, 2010c: 9), Lidové noviny zase označují Wikileaks za organizaci, která pomáhá úředníkům a členům vlády šířit informace, které veřejnost potřebuje vědět, ale jsou jí zatajovány (Straková, LN, 2010: 6).

Deset článků se však o Wikileaks zmiňuje v negativních konotacích. Většinou se v těchto člancích jedná o interpretace výroků amerických politiků, kteří Wikileaks popisují jako organizaci ohrožující bezpečnost (tomuto tématu se budu věnovat více v kapitole Sekuritizace): "USA co nejostřeji odsuzují zveřejňování tajných informací jednotlivci nebo organizacemi," uvedl bezpečnostní poradce Bílého domu James Jones. Podle něj to znamená nebezpečí pro národní bezpečnost i životy Američanů a jejich spojenců” (Janoušek, LN, 2010a: 6). Článek otištěný v deníku Právo dokonce označuje Wikileaks slovním spojením “podvratná internetová síť” (Hekrdla, Právo, 2010a: 6).

V srpnu 2010 se kauze Wikileaks věnovalo celkem 17 článků. Pokles počtu článků můžeme vysvětlit větší časovou vzdáleností od uveřejnění dokumentů. Textů, které označují Wikileaks jako zdroj informací, je tento měsíc však pouze pět, na rozdíl například od července, kdy o Wikileaks jako o zdroji informací mluví bez výjimky všechny zkoumané články. Tato situace je vysvětlitelná tím, že v srpnu 2010 byl Julian Assange prohlášen za podezřelého v případě sexuálního násilí a byl na něj taktéž vydán zatykač Interpolu. Většina článků (14) se tedy věnuje této aféře a Wikileaks je zmiňována pouze v návaznosti na jejího zakladatele: „Na zakladatele kontroverzního serveru WikiLeaks Juliana Assangeho vydali Švédové zatykač kvůli znásilnění” (Šupová, LN, 2010: 6). Třikrát zde také autoři uvádějí podrobnější informace o tom, co Wikileaks je a jak funguje, avšak stránku zde nijak nehodnotí. V září 2010 frekvence článků na téma Wikileaks upadá ještě více vzhledem k tomu, že za tento měsíc je v korpusu obsaženo pouze šest článků. Jako o zdroji se tu o serveru Wikileaks mluví ve třech případech, hlavně v souvislosti s oznámením o uveřejnění materiálů v nadcházejících měsících: “Server WikiLeaks hodlá zveřejnit tajná polní hlášení amerických vojáků z irácké války. Na své webové stránce o tom informoval americký týdeník Newsweek” (Mladá fronta, 2010a: 7). V jednom případě je Wikileaks dávana do kontextu s hackerskými útoky v článku, který řeší razie na české počítačové piráty (Keményová, HN, 2010: 7), jinak však není hodnocena ani pozitivně, ani negativně.

4.5.3 Období Iraq war logs, říjen 2010

Říjen 2010 byl, co se týče novinových článků, opět obsáhlejší, neboť jich k vybranému tématu vyšlo 27. Tento měsíc Wikileaks uveřejnila další dávku tajných dokumentů, proto byl nárůst článků věnujících se Wikileaks oproti předchozím měsícům očekávatelný. Celkem 23 článků se zmiňovalo Wikileaks jako o zdroji informací: “Vyplývá to ze 400 tisíc tajných vojenských dokumentů z války v Iráku, převážně hlášení nižších amerických polních velitelů z let 2004-9, které v sobotu zveřejnil portál Wikileaks” (Právo, 2010d: 1). V jednom případě se text o Wikileaks vyjadřuje jako o organizaci, která odhaluje válečné zločiny a hájí lidská práva (Kryzánek, MfD, 2010b: 8), tohle je však jediná zmínka, kdy je Wikileaks

prezentována v pozitivním kontextu. Článek, který by Wikileaks hodnotil negativně, vyšel v tomto měsíci také jen jednou a to v deníku Lidové noviny. Stránka je zde představována jako snadno zneužitelný nástroj, který by za daných okolností mohl pomoci Adolfu Hitlerovi vyhrát válku (Petráček, LN, 2010a: 12). Jakékoliv spojení s tímto diktátorem většinou vyvolává velmi negativní konotace. V jednom článku se zde také píše o finanční tísní, ve které se Wikileaks ocitla. Spojení s finančními problémy může vyvolávat jak dojmy negativní, tak může stavět Wikileaks do pozice oběti.

4.5.4 Cablegate, listopad – prosinec 2010

V listopadu se kauze Wikileaks věnuje celkem 64 novinových článků. U tohoto měsíce je však podstatné podotknout, že ke zveřejnění amerických diplomatických depeší došlo až 28. listopadu. Proto je počet článků podstatně menší než v prosinci, kdy vyšlo článků enormní množství (viz níže). Velké množství článků se tedy týká ještě dokumentů z Iráku, případně oznámení Wikileaks, že budou uveřejněny diplomatické depeše. Také v tomto období došlo k obnovení zatykače na Juliana Assange a část článků je věnována právě tomuto tématu.

56 textů zmiňovalo Wikileaks jako zdroj informací, v tomto případě jsem neoznačovala Wikileaks jako zdroj informací ve smyslu, že Wikileaks něco uveřejnila, ale v souvislosti s tím, že Wikileaks oznámila nadcházející uveřejnění: “Server WikiLeaks zveřejní tisíce depeší amerických diplomatů. Slibuje pikantní a šokující důvěrnosti” (Černý, LN, 2010a: 6). Polovina článků, které označují Wikileaks jako zdroj informací, je datována po 28. listopadu, tedy po zveřejnění amerických diplomatických depeší. Tomuto zveřejnění bylo v českých médiích věnováno mnohem víc prostoru než všem předcházejícím zveřejněním: “Po úniku 251 287 důvěrných dokumentů na internetový server WikiLeaks a odtud do několika světových médií si budou partneři amerických diplomatů minimálně nějaký čas dávat velký pozor, co před nimi říkají. Protože nejzávažnějším důsledkem zatím poslední etapy aféry je ztráta důvěryhodnosti zástupců Spojených států ve světě” (Černý, HN, 2010b: 3).

V pozitivních spojeních se o Wikileaks nepsalo ani jednou. Tento fakt je podle mého názoru způsoben tím, že když se v jiných případech psalo o Wikileaks pozitivně, bylo to většinou v souvislosti s lidskými právy, případně ve spojitosti s odhalováním válečných zločinů. V diplomatických depeších bychom však tyto faktory hledaly marně. Deníky se zde spíše zaměřovaly na obsah dokumentů a na to, jak moc byly USA činností Wikileaks poškozeny. Negativně se v tomto případě o Wikileaks psalo osmkrát. V některých člancích byla Wikileaks označována jako “hackerská skupina” (Weiss, LN, 2010a: 10), jinde její členskou základnu zase označil autor za “pohunky” a Juliana Assange za “samospasitele” a poslední zveřejnění Wikileaks označeno jako “diplomopornografie” (Pešek, LN, 2010a: 10). Tento měsíc se poprvé objevuje nový kontext, ve kterém se o stránce Wikileaks ve člancích píše. Jedná se o texty, které označují Wikileaks jako oběť útoku hackerů. Takovéto články vyšly v listopadu celkem tři: “Během včerejšího odpoledne se stal Server WikiLeaks nedostupný. Jeho správci prostřednictvím svého účtu na sociální síti Twitter uvedli, že za to může soustředěný útok” (Hospodářské noviny, 2010a: 6).

V prosinci 2010 došlo k enormnímu nárůstu počtu článků, týkajících se Wikileaks, neboť jich v českých denících vyšlo 287, v předchozích měsících to byla vždy čísla v řádech desítek. Na tento vysoký počet textů mají vliv dvě události. Jako první jsou to americké diplomatické depeše, které sice byly uveřejněny již koncem listopadu, avšak kauza se v novinách plně rozvinula až v prosinci. Druhou událostí je vyvrcholení aféry kolem Juliana Assange, kdy se dobrovolně vydal do rukou britské policii.

Pozitivních zmínek je ve všech 287 člancích pouze 7: “I když byl míněný napůl v žertu, dobře vystihuje, co si dnes lidé od Assange a jeho webu slibují – boj proti neprůhledným praktikám, ať už politiků, nebo bafuňářů sportovních federací a klubů” (Černý, P. LN, 2010a: 8). O hájení lidských práv, případně o boji za svobodu slova, se však ani v jednom z článků nemluví. Zato postřehů o Wikileaks, které by se daly vykládat negativně, bylo v prosinci napsáno 28. Personál Wikileaks je zde vesměs charakterizován jako “utopisté,” (Weiss, LN, 2010b: 10) “mediální teroristé” (Lidové noviny, 2010a: 11) či “šmelináři s daty” (Klimeš, LN, 2010: 14) a

“hackerská parta” (Zídek, LN, 2010: 23), sama stránka je pak označována jako “privátní voyerský projekt” (Kamborský, LN, 2010: 10). Činnost Wikileaks je pak přirovnávána k pornografii (Honzejek, HN, 2010: 8) a také k záporně působící partě kluků z románů pro mládež, vystupující pod názvem Bratrstvo kočičí pracky (Petráček, LN, 2010b: 23).

Také zde pokračuje vnímání Wikileaks jako oběti hackerských útoků a odmítnutí poskytování služeb ze strany některých velkých firem. V tomto kontextu je Wikileaks uváděna 48 krát: “Nejhoršímu však přece jen nezabránil - v předvečer plánovaného zveřejnění první várky depeší amerických diplomatů byl web WikiLeaks hackery paralyzován a Assange byl nucen přesunout jej jinam. Narychlo jej umístil na servery firmy Amazon, amerického internetového giganta, který jej však začátkem týdne na nátlak amerických úřadů (podle agentury AP dokonce Senátu) vypověděl” (Černý, LN, 2010b: 6).

O Wikileaks se psalo nejen jako o oběti hackerských útoků, ale také jako o možném podněcovateli odvetných útoků na firmy, které jí přestaly poskytovat svoje služby. V této souvislosti se o stránce psalo celkem 17 krát. V těchto článcích jsou často používána slova jako “msta” či “odveta”: “Internetový portál švýcarské poštovní banky PostFinance byl včera ochromen útokem hackerů. Banka se domnívá, že akci podnikli sympatizanti zakladatele serveru WikiLeaks Juliana Assange jako odvetu za to, že PostFinance v pondělí zrušila účet, na který směřovaly finanční dary pro WikiLeaks” (Lidové noviny, 2010b: 7). Pouze dva texty však odkazují na to, že hackerská skupina Anonymous, která byla za útoky zodpovědná, nemá se stránkou Wikileaks krom sympatií nic společného: “Podle advokátky Robinsonové Assange rázně popírá zprávy, že by dal signál k útokům hackerů proti odpůrcům portálu. “Žádný takový pokyn nedal. Vidí v tom záměr spojovat hackery s WikiLeaks, který je mediální organizací a vydavatelstvím,” řekla“ (Právo, 2010e: 14). O útocích často není v tisku blíže specifikováno, která organizace za nimi stojí a bývají označovány pouze jako “hackerské,” což ve chvíli, kdy je Wikileaks v tisku označována jako hackerská skupina, může působit negativním a zavádějícím dojmem. Hackeři jsou v médiích často zobrazováni negativně a tento stín se pak přenáší i na stránku Wikileaks.

Dalším nově vzniklým kontextem, ve kterém byla Wikileaks prezentována, se staly finanční problémy, se kterými se potýkala. Ty byly v textech zmiňovány celkem šestkrát, ve většině případů v souvislosti s přerušením poskytování finančních služeb a s penězi na kauci, které bylo potřeba za Assange složit: “Společnosti Visa, MasterCard a internetový platební server PayPal zablokovaly převody finančních darů pro WikiLeaks, za což si od Assange vysloužily obvinění, že jsou "nástroji americké zahraniční politiky". Všechny transakce ve prospěch WikiLeaks zablokovala i největší americká banka Bank of America” (Mladá fronta Dnes, 2010b: 10).

Desetkrát je Wikileaks také dávana do souvislosti s jejím českým ekvivalentem, stránkou Pirateleaks,⁷⁶ kterou spravuje Česká pirátská strana. V tomto kontextu je Wikileaks použita pouze jako nástroj na vysvětlení nového konceptu Pirateleaks, která je ve většině případů popisována jako “obdoba Wikileaks” (Hospodářské noviny, 2010b: 6), více informací jí tu věnováno není.

4.5.5 Zhodnocení analýzy stereotypních reprezentací – Wikileaks

Nejčastěji se o stránce Wikileaks píše jako o zdroji informací, což se za stereotyp považovat nedá, protože tato reprezentace není žádným způsobem zkreslená, neboť Wikileaks zdrojem informací skutečně je. Stereotypy však o Wikileaks také byly vytvářeny. Například byla často označována za “hackerskou skupinu,” což lze jednoznačně za stereotyp označit, protože zde dochází právě k onomu zjednodušení, na základě kterého se stereotypy vytvářejí. Členové Wikileaks sice bývali hackery, Wikileaks však za hackerskou skupinu jednoznačně označit nejde, protože pouze zprostředkovává informace a poskytuje anonymitu svým informátorům. Tento stereotyp přesahuje ještě dále, kdy se v novinách píše o útocích hackerů na organizace, které přestaly Wikileaks poskytovat služby. Ve chvíli, kdy je Wikileaks v novinách označena za hackerskou skupinu, je spojena s těmito útoky a v článcích není blíže popsáno, co za hackery za útoky stojí, působí to značně zavádějícím dojmem, neboť by to čtenáři mohli chápat tak, že za útoky stojí samotná Wikileaks.

---

⁷⁶ PirateLeaks. *Zásady projektu PirateLeaks* (<http://pirateleaks.piratskenoviny.cz/www/onas.html>, cit. 29. 3. 2013).

Také se velmi často mluví o Wikileaks jako o oběti amerického spiknutí, ve spojení s odmítnutím poskytování služeb velkých firem a s hackerskými útoky, které byly proti Wikileaks vedeny. V některých článcích se také začal utvářet stereotyp, že Wikileaks je skupina hájící lidská práva a chránící lidské životy. Zprávy tohoto typu se však objevovaly většinou na začátku kauzy a postupem času úplně ustaly.

4.6 Analýza stereotypních reprezentací – Julian Assange

Zde budu odpovídat na podotázku, zda byly vytvářeny stereotypy kolem postavy zakladatele Wikileaks Juliana Assange a jestli ano, jaké. Jak byl v českých médiích prezentován a do jaké míry ovlivnily jeho mediální obraz sexuální skandály spojené s jeho osobou?

4.6.1 Období před sexuálními skandály, duben – červenec 2010

V dubnu je Assange ve zkoumaném korpusu zmiňován celkem dvakrát z pěti publikovaných článků. V jednom z nich je označován jako bývalý hacker (Janoušek, LN, 2010b: 8), v druhém se o něm mluví jen jako o mluvčím Wikileaks (Kryzánek, MfD, 2010c: 9).

Jak už bylo řečeno v předchozí části, v květnu nevyšly k tématu Wikileaks žádné články. V červnu vyšly články pouze dva a oba se o osobě Assange zmiňují. V prvním článku se o něm doslova mluví jako o ztělesněné budoucnosti investigativního novinářství, ale také je označován za “riziko a neřízenou střelu” (Beranová, HN, 2010a: 7), druhý článek se o Assangovi vůbec nezmiňuje.

Za měsíc červenec jsem pracovala celkem s 24 články. V pozitivním kontextu se tu o Assangovi mluví jen jednou, v souvislosti s tím, že dělá vše pro to, aby zachraňoval “nevinné lidské životy” (Janoušek, LN 2010a: 6). Negativně zbarvené články vyšly v červenci celkem tři. Ve dvou z nich je Assange označován jako hacker, také je zde použito slovní spojení “muž ve stínu” a jeden z článků dokonce cituje amerického admirála: “Pan Assange si může říkat, co chce, o dobrodiní, které prý on a jeho zdroje činí, ale pravda je, že na jejich ruku může spočívat krev mladých vojáků nebo afghánských rodin” (Právo, 2010f: 14).

4.6.2 Zatykač Interpolu, srpen – říjen 2010

V srpnu bylo k dispozici celkem 17 textů. Ačkoliv pozitivně se o Assangovi vyjadřuje pouze jeden článek, jsou mu v něm dávána nejrůznější hrdinská přizvíska: „...[Assange] je internetový Mojžíš, jakýsi Robin Hood a Superman kyberprostoru. S gustem se dívá na zoubek velkým firmám, politikům a celým vládám. "Rád pomáhám zranitelným lidem," řekl týdeníku Der Spiegel. "A s chutí podusím parchanty" (Vodička, MfD, 2010: 12).

Negativně se o něm píše ve stejném duchu jako minulý měsíc, jen v tomto případě o krvi na jeho rukou mluví americký ministr obrany Gates (Vodička, MfD, 2010: 12).

V tomto měsíci také přibyly dva nové kontexty, ve kterých periodika Assange prezentují. Do toho prvního řadím články, které Assange prezentují jako sexuálního násilníka, spojují ho se sexuálními zločiny, ze kterých byl obviněn. Druhý kontext také souvisí se sexuálním násilím, avšak v tomto případě je Assange prezentován jako oběť pomsty americké vlády.

O Assangovi jako o „sexuálním násilníkovi“ se české deníky za srpen zmiňují pouze třikrát. Všechny články informovaly o tom, že byl na Assange vydán zatykač kvůli „znásilnění“ (Šupová, LN, 2010: 6), případně „obtěžování“ (Hospodářské noviny, 2010c: 9). Všechny články jsou navíc doplněny informací, že obvinění bylo staženo.

Jako oběť pomsty americké vlády je Assange prezentován celkem v osmi případech. Lidové noviny o Assangově obvinění píšou toto: “Server WikiLeaks je trnem v oku zejména americkému ministerstvu obrany poté, co zveřejnil takřka 77 tisíc tajných dokumentů o spojeneckých operacích v Afghánistánu. Další měl odhalit v příštích týdnech. Chtěl tedy někdo Assangeho jen zastrašit?” (Šupová, LN, 2010: 6). V textech se vyskytují slovní spojení jako: “očerňovací kampaň americké vlády” (Šupová, LN, 2010: 6), “pomsta za zveřejnění tajných dokumentů,” “špinavá zpravodajská hra” (Sládek, HN, 2010: 6) a “špinavá kampaň proti Wikileaks” (Právo, 2010g: 9).

V září je článků k tématu pouze šest. V pozitivním duchu se zde o Assangovi však nepíše ani v jednom případě. Stejně tak se mu noviny nevěnují ani v negativním

kontextu, ani není označován jako hacker. V souvislosti se sexuálními skandály se o něm píše třikrát. Pracuje se zde se slovy jako “znásilnění a obtěžování” (Lidové noviny, 2010c: 28). Jako oběť pomsty ho označuje jen článek Lidových novin: “Již v srpnu naznačoval, že za jeho obviněními ze sexuálních deliktů mohou stát Američané. Byl prý australskými tajnými službami před podobnou možností varován“ (Lidové noviny, 2010c: 28).

Za měsíc říjen vyšlo v tisku 27 článků. Ve čtyřech případech se o něm zmiňují pozitivně, v jednom z článků je dokonce označován za hrdinu: “Pro jeho nezdolné stoupence -a nikoliv náhodou většinou i odpůrce afghánského a iráckého tažení -je to hrdina odhalující drsnou pravdu” (Pešek, LN, 2010b: 7).

Tři články prezentují Assange v negativním kontextu. Je zde označován za “nezodpovědného dobrodruha” (Pešek, 2010b: 7), “sebestředného psychopata” (Hekrdla, Právo, 2010b: 6) a je častován přívlastky jako “nevyzpytatelný”, “výstřední” a “panovačný” (Pešek, 2010b: 7).

Jako o násilníkovi se o Assangovi v říjnu píše jen jednou a je navíc použit obrat “údajné sexuální obtěžování” (Hospodářské noviny, 2010d: 9), což je podstatně mírnější termín než znásilnění. Jako o oběti pomsty americké vlády se o Assangovi nepíše ani v jednom ze článků.

4.6.3 Obnovení zatykače, listopad 2010

V listopadu vyšlo celkem 64 dokumentů. V pozitivním světle se jich o Assangovi vyjadřuje pět. Píše se o něm jako o “bojovníku pro dobro všech” a opět jako o “Jamesi Bondovi žurnalistiky” (Anýž, 2010b: 11).

Negativních zmínek o Assangovi je 10, tedy více než těch pozitivních. Opětovně je zde zmiňována “krev na [Assangových] rukou” (Anýž, 2010b: 11), je mu přisuzováno “chaotické a imperátorské chování” (Beranová, HN, 2010b: 7) a je nazýván “samospasitelem” (Pešek, LN, 2010a: 10). Za hackera byl v listopadu označen pouze v jednom ze článků.

Jako sexuálního násilníka Assage prezentují celkem čtyři články. V každém z nich je použit obrat “znásilnění”, některé pracují i se slovy jako “sexuální obtěžování” a “nedovolený nátlak” (Hospodářské noviny, 2010e: 9). Ve všech se také píše

o zatykači, který na něj byl vydán: “Zatykač na zakladatele serveru WikiLeaks Juliana Assangeho vydalo švédské státní zastupitelství kvůli podezření, že tento kontroverzní Australan se ve Švédsku dopustil znásilnění, sexuálního obtěžování a nedovoleného nátlaku“ (Hospodářské noviny, 2010f: 32).

Jako oběť americké konspirace je zde zmíněn ve třech článcích a všechny jsou velmi podobného rázu: „Assange se nařčení od začátku brání a mimo jiné naznačil, že by v tom mohly mít prsty tajné služby, které se mu tak snaží zabránit v tom, aby na svém webu zveřejňoval další tajné dokumenty, jakými byla například fakta o zabíjení civilistů v Iráku“ (Černý, P., LN, 2010c: 6).

4.6.4 Assange se vydává britské policii, prosinec 2010

V prosinci je Assange v periodikách pozitivně prezentován celkem ve 39 článcích. Je zde označován jako „hrdina“, „stvořitel lepšího světa“ (Černý, P., LN, 2010a: 8), opět je zde, dokonce dvakrát, použito spojení „James Bond novinářiny“ (Plesník, Právo, 2010: 8), je přirovnáván k biblickému Davidovi a jeho boji s obrem Goliášem (Marjanovič, MfD, 2010a: 7). Některé články ho dokonce zmiňují spolu s Nobelovou cenou za mír (Kupec, MfD, 2010: 6). Také je označován za „vzor mládeže“ (Kupec, MfD, 2010: 6).

V negativním kontextu je překvapivě také zmiňován ve 39 článcích, takže tento měsíc je negativní a pozitivní reprezentace naprosto vyrovnaná. Znovu je zde několikrát zmiňováno jeho „panovačné a nevyzpytatelné chování“ (Janoušek, LN, 2010c: 6), je označován za „neřizenou střelu“ a „zločince, co patří do vězení“ (Anýž, HN, 2010c: 12). Často také bývá označován za „diktátora“. Například Lidové noviny píšou o zakladateli Wikileaks toto: „Skončí spoluzakladatel serveru WikiLeaks.org Julian Assange jako špión, zrádce, sexuální zvrhlík či jako terorista? To se brzo ukáže. Assangeův pozoruhodný životní příběh by ale neměl zastínit dění okolo samotného projektu. Je totiž celkem jasné, co Assangeovy pohrobky z WikiLeaks kromě najmutí dobrého právníka pro šéfa v nejbližší době čeká“ (Klimeš, LN, 2010: 14). Příkladné negativní hodnocení Assange nám nabízí také jiný článek Lidových novin: „Assange je zkrátka a dobře darebák“ (Lidové noviny, 2010d: 11). Jako o hackerovi se o Assangovi mluví celkem dvakrát.

Jako o sexuálním násilníkovi se o Assangovi mluví celkem v 77 článcích. Slovo znásilnění se zde vyskytlo celkem 32 krát, 27 krát se zde mluví o sexuálních deliktech. Ve 23 případech se popisují obvinění jako údajná. Většina článků se v jedné nebo dvou větách zmiňuje o švédských obviněních, případně udává pár dalších podrobností: “Australan Assange je nyní v Británii a čeká, zda ho vydají do Švédska, kde čelí obviněním ze sexuálních deliktů. Před soud ho chtějí postavit i Američané, ale zatím nevymysleli, jak to udělat“ (Mladá fronta Dnes, 2010c: 2).

Jako o oběti pomsty americké vlády se o Assangovi píše celkem 50 krát. Články jsou psány ve stejném duchu jako v předchozích měsících. Většina článků se týká vydání do Švédska a soudu s Assangem: “Justice ve Stockholmu Assange podezírá, že se letos v srpnu ve Švédsku dopustil sexuálního obtěžování a znásilnění dvou žen. Údajně také porušil slib mít s nimi chráněný sex. Assange tato obvinění důrazně popírá a své stíhání dává do souvislosti s politickými tlaky kvůli zveřejňováním informací, jež zasáhly USA” (Právo, 2010h: 1).

4.6.5 Zhodnocení analýzy stereotypních reprezentací – Julian Assange

O Julianu Assangovi se tvoří stereotypy mnohem více, než o Wikileaks samotné. Optikou českých médií je možno ho vidět jako hrdinu, který bojuje za svobodu slova, případně, že vede kafkovský boj s institucemi a „prohnilými“ korporacemi. Velmi oblíbeným přirovnáním je „James Bond žurnalistiky“. Je médii vnímán, jako jakýsi tajemný muž, který je neustále v pohybu a ve střehu ve svém boji. Na druhou stranu ho média popisují také jako zloducha a násilníka a také jako diktátorského a sebestředného hackera, kterému jde pouze o vlastní prospěch a kterému na rukou spočívá krev nevinných lidí. Také je často charakterizován jako sexuální deviant, který se dvakrát dopustil znásilnění. S tímto případem souvisí i další pohled médií na tuto kontroverzní osobnost, neboť je také vnímán jako oběť odvety americké vlády, která na něj připravila vykonstruovaný případ v podobě obvinění ze znásilnění a jen mu tak chtěla zabránit v tom, aby Wikileaks mohla nadále fungovat.

4.7 Sekuritizace

Další výzkumnou otázkou, kterou si v úvodu pokládám a na kterou bych chtěla v této části své práce odpovědět, je, zda v celé kauze docházelo k sekuritizaci. Pro rozpoznání sekuritizace je zásadní si určit, co je v tomto případě referenčním objektem, kdo je aktérem sekuritizace a kdo je funkcionálním aktérem. Tento jev je podrobněji popsán v teoretické části této práce.

V článcích, které vyšly v dubnu, v květnu a v červnu nedochází k žádným sekuritizačním krokům, tedy zde nebyla prezentována žádná existenční hrozba ani zde nebyl vymezen referenční objekt, který by měl být ohrožen.

V červenci dochází k sekuritizačním krokům ve čtyřech článcích. V prvním z nich je aktérem sekuritizace sám americký prezident Barack Obama. Únik informací může podle jeho slov „ohrozit jednotlivce, nebo průběh některých operací“ (Hospodářské noviny, 2010g: 6). Referenčním objektem jsou v tomto případě američtí vojáci, případně informátoři, které měl pravděpodobně na mysli. Druhý článek cituje šéfa Pentagonu Roberta Gatese,⁷⁷ který je v tomto případě sekuritizujícím aktérem: „... informace potenciálně ohrožují životy vojáků USA a spojenců...“ (Právo, 2010f: 14). Referenční objekt je zde tedy opět jasně vymezen – ohrožené životy amerických vojáků a jejich spojenců. Dále pak reprodukuje výrok šéfa amerického sboru náčelníků štábu, admirála Michaela Mullena: „... pravda je, že na jejich [Wikileaks] rukou může spočívat krev mladých vojáků nebo afghánských rodin“ (Právo, 2010f: 14). Referenční objekt je v tomto případě opět jasný: američtí vojáci a afghánští občané. Čtvrtý článek cituje mluvčího amerického prezidenta, Roberta Gibbse, podle kterého mají zveřejněné dokumenty „potenciál způsobit velké škody příslušníkům naší [americké] armády a všem, kteří s nimi spolupracují a starají se o naši [americkou] bezpečnost“ (Právo, 2010i: 8). Referenčním objektem jsou zde opět američtí vojáci a jejich spojenci, jako ve všech předchozích článcích, ve kterých se v tomto měsíci objevily sekuritizační kroky.

V srpnu ani v září se sekuritizační kroky opět neobjevují v žádném z vyšlých článků. V říjnu se sekuritizační krok pak vyskytuje jen v jednom článku. Je zde opět

---

⁷⁷ Bio. True story (2013). *Robert Gates. Biography* (<http://www.biography.com/people/robert-gates-40993>, cit. 22. 4. 2013)

parafrázován výrok mluvčího Pentagonu (jméno není uvedeno), kde odsuzuje zveřejnění dokumentů a tvrdí, že „publikované materiály mohou ohrozit životy stovek Iráčanů“ (Právo, 2010d: 1). Poprvé zde neoznačuje jako referenční objekt americké vojáky, ale pouze jejich spojence – irácké občany, hlavně informátory a spolupracovníky americké armády.

V listopadu a v prosinci se novinové články věnovaly hlavně zveřejněným depeším amerických diplomatů, na rozdíl od předchozích období, která byla více věnována dokumentům z války ať už v Iráku nebo v Afghánistánu.

V listopadu se sekuritizační kroky vyskytují celkem ve 12 textech. První článek, ze dne 26. listopadu, cituje tajemnici Úřadu pro legislativní záležitosti při ministerstvu zahraničí, Elisabeth Kingovou. Podle ní může zveřejnění diplomatických depeší ohrozit lidské životy (Černý, P., LN, 2010d: 6). Či životy jsou ohroženy, zde však nijak konkretizováno není. Za aktéra sekuritizace zde můžeme označit americkou vládu, která je zde reprezentována výše zmíněnou vládní úřednicí. V dalším článku už je sekuritizujícím aktérem přímo USA: „USA [...] upozornily zakladatele serveru Juliana Assangea, že zveřejněním dokumentů může ohrozit životy lidí“ (Hospodářské noviny, 2010a: 6). Vymezení referenčního objektu se však opět omezuje pouze na „životy lidí“. Třetí text v tomto měsíci je prvním textem, ve kterém je patrný sekuritizační krok, aniž by zde byl citován některý z amerických politiků, úředníků či vojáků. V zamyšlení nad autorovou motivací je zde napsána věta: „Například o afghánských informátorech pro americké vojsko, pro které to ze strany Talibánu znamená jistý rozsudek smrti“ (Anýž, HN, 2010b: 11). Je zde tedy jasně definováno, kdo je v ohrožení, tedy afghánští informátoři. Čtvrtý článek z 29. listopadu parafrázuje otevřený dopis, který Wikileaks zaslal právník amerického ministerstva zahraničí Harold Koh, ve kterém upozorňuje, že „zveřejnění korespondence ohrozí životy lidí, kteří s Američany spolupracují“ (Mladá fronta Dnes, 2010d: 10). Referenční objekt je tedy opět pevně vymezen – spojenci, kteří spolupracují s Američany. Za aktéra sekuritizace můžeme opět vnímat vládu USA, neboť ohrožení definuje jeden z jejích úředníků. Následujících pět článků uvádí prohlášení Bílého domu o tom, že zveřejnění dokumentů může „ohrozit životy mnoha lidí“ (Lidové noviny, 2010e: 6, Hospodářské noviny, 2010a: 6).

Sekuritizující aktér je tedy opět jasný, referenční objekt však opět není přesně vymezen a zůstává obecný. Článek, který vyšel v deníku právo, cituje amerického ministra spravedlnosti Erica Holdera, který Wikileaks obviňuje z ohrožování majetku a životů amerických občanů (Právo, 2010j: 8). Poslední článek tohoto měsíce se opět cituje dopis právníka Harolda Koha (Černý, HN, 2010b: 3).

V prosinci se sekuritizační kroky vyskytly pouze ve třech článcích. Všechny tyto články byly navíc ze začátku měsíce, tedy blízko k datu zveřejnění diplomatických depeší. V prvním článku je citován americký novinář Joe Klein, který za ohrožené označuje afghánské informátory Američanů (Anýž, HN, 2010c: 12). Druhý článek uvádí názor Baracka Obamy a ministryně zahraničí Hillary Clintonové, že zveřejnění depeší může ohrozit životy spousty lidí, zejména zdrojů, které americkým diplomatům informace poskytly (Marjanovič, MfD, 2010b: 6). Sekuritizující aktér a referenční objekt jsou tedy v tomto článku naprosto zřetelné. Poslední z článků cituje bývalého amerického prezidenta Billa Clintona, podle kterého je zveřejňování dokumentů nezodpovědné a mnozí lidé kvůli němu přijdou o život (Marjanovič, MfD, 2010c: 8).

Funkcionálním aktérem jsou v tomto případě média, která sice nejsou ohrožena, ale ovlivňují dynamiku v sektoru. Dalším funkcionálním aktérem jsou firmy, a platební systémy, které Wikileaks odmítly poskytovat své služby (viz kapitola Wikileaks). Samy sice ohroženy nebyly, ale také významným způsobem ovlivnily celou kauzu tím, že se stránkou odmítly nadále spolupracovat.

Za mimořádná opatření, která byla v návaznosti na sekuritizační kroky přijata, můžeme považovat prohlášení amerického senátora Liebermana, který požadoval, aby firmy poskytující Wikileaks hosting tuto spolupráci ukončily. Firmy skutečně začaly spolupráci ukončovat a Wikileaks se tak dostala do problémů jednak s přístupem na web a jednak do problémů finančních. Další mimořádná opatření byla technického rázu. Americká vláda po tom, co byly zveřejněny diplomatické depeše, začala postupně zabezpečovat tajné informace, aby tak předešla dalším možným únikům. Byly vyvinuty nové systémy pro detekci abnormální aktivity a pro monitoring, které zajišťují větší bezpečnost dat. V návaznosti na úniky USA také pozastavily přístup do některých svých tajných informačních portálů, jako

například Net Centric Diplomacy a Class Net. Také bylo zavedeno omezení používání vyměnitelných disků, jako jsou USB a CD. Dále byl zaveden cloud computing a lepší IT zařízení.⁷⁸

4.7.1 Zhodnocení sekuritizace

Kvůli těmto krokům můžeme tvrdit, že k sekuritizaci skutečně došlo. Sekuritizujícím aktérem je ve většině případů americká vláda, reprezentovaná politiky, úředníky a případně vysoce postavenými vojáky. Za referenční objekt jsou často označováni američtí vojáci a jejich spojenci, informátoři a spolupracovníci. Hlavně v listopadu a v prosinci však zůstává referenční objekt pouze obecný. Mluví se zde pouze o tom, že jsou ohroženy lidské životy.

Wikileaks se tedy v určité míře podařilo prosadit jako hrozbu a na základě toho přijmout zvláštní opatření, tedy pozastavit přístup do tajných informačních portálů a provést úspěšný apel na firmy, které s Wikileaks následně ukončily spolupráci.

---

⁷⁸ Hoover, Nicholas J. (2010). State Department CIO: What's changed since Wikileaks. Information Week. 5. 4. 2012 (<http://www.informationweek.com/government/security/state-department-cio-whats-changed-since/232800365>, cit. 22. 4. 2013).

5 Závěr

V závěru této práce bych ráda znovu zhodnotila závěry, ke kterým jsem během analýzy došla. Mým cílem bylo, aby prostřednictvím této práce vznikl pokud možno ucelený obraz toho, jak byla kauza Wikileaks prezentována v českých médiích, konkrétně ve vybraném periodickém tisku. Mimo to bych také ráda prostřednictvím této práce prezentovala nejen teoretický podklad pro výzkum médií, ale hlavně podrobnější vývoj samotné kauzy Wikileaks. Co se týče vzniku Wikileaks a začátků jejího působení, nebylo bohužel k dispozici mnoho zdrojů a pokud se zdroje našly, jednalo se většinou o internetové servery, které však pozbývaly relevanci etablovaných zpravodajských organizací. Toto období také popisuje ve své Neautorizované autobiografii zakladatel Wikileaks Julian Assange, avšak po důkladném zvážení jsem se rozhodla tuto pasáž z knihy nepoužít. Autor totiž velmi často dává průchod svým emocím.

Cílem této bakalářské práce bylo metodou obsahové analýzy zjistit, zda česká média ve vymezeném časovém období vytvářela v případě kauzy Wikileaks nějaké stereotypy a jestliže ano, popsat jaké. Protože s touto kauzou je neodmyslitelně spjata postava zakladatele a mluvčího této stránky Juliana Assange, budu se v rámci této výzkumné otázky také zabývat stereotypy, které média vytvářela kolem jeho osoby. Reprezentace této postavy je totiž spjata nejen se zveřejňováním tajných dokumentů, ale také se způsobem života, který Assange kvůli své profesi vedl a s jeho obviněním ze sexuálně motivovaných zločinů.

Odpověď na první otázku a k ní patřící podotázku je kladná. Stereotypy jsou vytvářeny v obou případech. O stránce Wikileaks se nejčastěji píše, jako o zdroji informací. To však za stereotypní reprezentaci považovat nemůžeme, nedochází zde k žádnému zkreslení informace. Často je také Wikileaks charakterizována jako „hackerská skupina.“ V tomto případě se už o stereotyp jedná. Někteří ze členů Wikileaks sice bývali hackery, tento fakt však s činností Wikileaks nemá co dělat. Někdy je charakterizována jako oběť velkých organizací, které jí odmítly zprostředkovat svoje služby. Ve výsledku můžeme označit utvářené stereotypy jak za negativně hodnotící, kdy je Wikileaks označována například jako mediální teroristé, tak za pozitivně hodnotící, kdy se o členech Wikileaks mluví třeba jako o

skupině, která hájí lidská práva a chrání lidské životy. Tato stereotypní reprezentace je však postupně nahrazována reprezentacemi výše zmíněnými. O Wikileaks se také často píše jako o oběti spiknutí americké vlády a to hlavně po tom, co s ní začaly firmy na popud americké vlády ukončovat spolupráci. Dalším stereotypem bylo také vnímání Wikileaks jako oběti hackerských útoků ze strany neznámého pachatele.

O Julianu Assangovi jsou vytvářeny výraznější stereotypy než o stránce, u jejíhož zrodu stál. V denících je prezentován jednak jako sebestředný psychopat a hacker, který vše dělá pouze ve svůj prospěch a jako sexuální deviant, který ve Švédsku znásilnil dvě ženy. Ve chvíli, kdy se objevuje obvinění ze znásilnění, stereotypní reprezentace Assange jako hackera postupně ustupuje do pozadí a je vytlačován stereotypem sexuálního násilníka. Také je však vnímán pozitivně, jako například bojovník za svobodu slova a informací, ochránce lidských práv a člověk, co odhaluje válečné zločiny a bojuje s korporacemi a byrokracií. Další kontext, ve kterém je Assange vnímán je oběť americké pomsty a systému, ve kterém je polapen.

Zajímavým faktem je, že jsem v textu této práce nepoužila články ani z jednoho ze dvou zkoumaných bulvárních deníků. Z celkového počtu byly pouze dva články z deníku Aha! a 14 z deníku Blesk. Avšak téměř v žádném z těchto článků se nevyskytovaly mnou sledované procesy a v textu této práce jsem nakonec nepoužila ani jeden z nich. Ačkoliv může tento závěr působit překvapivě, většina stereotypů byla tvořena na stránkách celostátních deníků Mladá fronta Dnes, Právo, Lidové noviny a Hospodářské noviny. Bulvární deníky buď ve svých článcích pouze informovaly, nebo se ve velké míře věnovaly obsahům uniklých amerických diplomatických depeší.

Druhým cílem této práce bylo sledovat, jestli v českých médiích proběhl ohledně této kauzy proces sekuritizace a jestliže ano, tak charakterizovat, jakým způsobem a jakými nástroji. Jak už bylo řečeno v samotném textu, při sledování procesu sekuritizace je podstatné určit si aktéry tohoto procesu. Podle provedené analýzy můžeme za sekuritizujícího aktéra označit americkou vládu, která je v tisku reprezentovaná americkými státníky, úředníky a vojáky. Referenčním objektem,

tedy objektem, jehož existence je ohrožena, je ve většině případů americká armáda a často i její spolupracovníci v Iráku a Afghánistánu, hlavně informátoři a spojenci. Za funkcionálního aktéra můžeme v tomto případě považovat samotná média, ale i firmy, které s Wikileaks na popud americké vlády ukončily spolupráci. Tyto objekty samy existenčně ohroženy nebyly, ale měly značný vliv na to, co se bude v daném sektoru odehrávat. Podstatné je, že aby byla sekuritizace dokončena, musí být na základě sekuritizačních kroků přijata určitá výjimečná opatření. V kauze Wikileaks to byl právě úspěšný apel na firmy spolupracující s Wikileaks, aby tuto spolupráci ukončily. Dalším takovým opatřením bylo zablokování přístupu do některých tajných informačních portálů a vývoj nových bezpečnostních systémů pro detekci a monitoring abnormálních aktivit. Kvůli přijetí těchto opatření můžeme sekuritizaci v tomto případě označit za úspěšnou.

Na začátku psaní této práce jsem doufala, že se mi v průběhu jejího zpracování povede utřídit si myšlenky a vytvořit si vlastní jasný názor na celou kauzu. Bohužel se tak nestalo a já stále vnímám Wikileaks velmi rozporuplně. Jsou chvíle, kdy se neubráním velmi idealizovanému vnímání této stránky a lidí kolem ní, což má pravděpodobně kořeny v mých oblíbených románech s hackerskou tematikou. Při hlubším zamyšlení však v sobě stále cítím rozpor, co se týče motivace pro zveřejňování dokumentů. Pokud k nim vedla pouze snaha učinit tento svět lepším, bylo by vše v naprostém pořádku. Tahle varianta je podle mě však velmi nepravděpodobná. I kdyby Wikileaks začínala s těmito ideály, pravděpodobně skončila s motivací docela jinou. Po přečtení Assangovy Neautorizované autobiografie musím bohužel konstatovat, že více než ideály z ní podle mne číší egoismus. Myslím si však, že Wikileaks není co vyčítat. Pokud by to nebyla tahle „hackerská parta“ v roce 2010, byl by to někdo jiný, někdy jindy. Wikileaks jen posunula hranice dál, na neprobádané území a otevřela cestu svým možným následovníkům.

6 Seznam použité literatury a pramenů

Assange, Julian (2012). *Julian Assange. Neautorizovaná autobiografie* (Brno: Jota).

Beneš, Vít (2008). Diskursivní analýza. In: Drulák, Petr a kol., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál).

Benkler, Yoachi (2011). A Free Irresponsible Press: Wikileaks and the Battle Over the Soul of the Networked Fourth Estate. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 46 (1), s. 311–397.

Burton, Graeme – Jiráček, Jan (2001). *Úvod do studia médií* (Praha: Barrister&Principal).

Buzan, Barry – Waeber, Ole – de Wilde, Jaap (2005). *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* (Brno: Barrister&Principal).

Dearing, James W. – Rogers, Everett Mitchell (1996). *Agenda-Setting* (Thousand Oaks: SAGE Publications).

Levy, Steven (2010). *Hackers: Heroes of the Computer Revolution* (Sebastopol: O'Reilly Media).

Ludlow, Peter (2010). Wikileaks and Hactivist Culture. *The Nation* 4, s. 25–26.

McCombs, Maxwell (2009). *Nastolování agendy; masová média a veřejné mínění* (Praha: Portál).

Scherer, Helmut (2004). Úvod do metody obsahové analýzy. In: Schultz, Winfried – Reifová, Irena a kol., *Analýza obsahu mediálních sdělení* (Praha: Nakladatelství Karolinum), s. 29–50.

Shoemaker, Pamela J. (1996). Media Gatekeeping. In: Salwen, Michael B. eds. – Stack, Don W. eds., *An Integrated Approach to Communication Theory and Research* (Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates), s. 79–92.

Sifry, Micah L. (2011). *Wikileaks and the Age of Transparency* (New York: OR Books).

Tabery, Paulína (2008). První a druhý stupeň nastolování agendy (agenda-setting), rámcování (framing) a vypíchnutí (priming). In: Škodová, M. eds., *Agenda-setting: Teoretické přístupy* (Praha: Sociologický ústav AV ČR), s. 28–39.

Trampota, Tomáš (2006). *Zpravodajství* (Praha: Portál).

Waisová, Šárka (2004). Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu. *Mezinárodní vztahy* 39 (4), s. 66–86.

Waisová, Šárka (2005). *Bezpečnost – vývoj a proměny konceptu* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

Použité internetové servery:

Anopress: <http://www.anopress.cz/>

BBC News: <http://www.bbc.co.uk/>

Bio. True Story: <http://www.biography.com/>

CloudFlare: <http://www.cloudflare.com/>

Collateral Murder: <http://collateralmurder.com/>

Computerworld: <http://www.computerworld.com/>

Cryptome: <http://cryptome.org/>

Dictionary.com: <http://dictionary.reference.com/>

DLS.cz: <http://www.dsl.cz/>

Euronews: <http://www.euronews.com/>

Hosting Blueboard.cz: <http://hosting.blueboard.cz/>

Informační centrum OSN v Praze: <http://www.osn.cz/>

Information Week: <http://www.informationweek.com/>

Marketing & Media: <http://mam.ihned.cz/>

PirateLeaks: <http://pirateleaks.piratskenoviny.cz/>

Root.cz: <http://www.root.cz/>

Search Security: <http://searchsecurity.techtarget.com/>

The Guardian: <http://www.guardian.co.uk/>

The New York Times: <http://www.nytimes.com/>

The Register: <http://www.theregister.co.uk/>

The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/>

The Wall Street Journal: <http://europe.wsj.com/>

Twitter: <https://twitter.com/>

Wikileaks: <http://wikileaks.org/>

Wired: <http://www.wired.com/>

ZD Net: <http://www.zdnet.com/>

Články z periodického tisku použité v analytické části:

Anýž, Daniel (2010a). Z bažin Vietnamu do Afghánistánu. *Hospodářské noviny* 27. 7. 2010, s. 10.

Anýž, Daniel (2010b). Internetový nomád poráží USA. *Hospodářské noviny* 30. 11. 2010, s. 11.

Anýž, Daniel (2010c). Džungle WikiLeaks proti zodpovědné krotkosti médií. *Hospodářské noviny* 10. 12. 2010, s. 12.

Beranová, Lucie (2010a). Internet usvědčuje vojáky USA z masakrů. *Hospodářské noviny* 23. 6. 2010, s. 7.

Beranová, Lucie (2010b). Po šéfovi „Wiki“ pátrá už i Interpol. *Hospodářské noviny* 22. 11. 2010, s. 7.

Černý, Adam (2010a). „Tisíce diplomatů trafi šlak“. *Lidové noviny* 26. 11. 2010, s. 6.

Černý, Adam (2010b). Únik dokumentů pohřbí kariéry řady diplomatů. *Hospodářské noviny* 30. 11. 2010, s. 3.

Černý, Pavel (2010a). WikiLeaks mění adresy. Musí. *Lidové noviny* 4. 12. 2010, s. 8.

Černý, Pavel (2010b). „Hraju v tom všem roli hromosvodu“. *Lidové noviny* 3. 12. 2010, s. 6.

Černý, Pavel (2010c). Šéf WikiLeaks je násilník? Nebo oběť?. *Lidové noviny* 26. 11. 2010, s. 6.

Černý, Pavel (2010d). Tisíce diplomatů trefí šlak. *Lidové noviny* 26. 11. 2010, s. 6.

Hekrdla, Martin (2010a). Návrat žurnalistiky. *Právo* 28. 7. 2010, s. 6.

Hekrdla, Martin (2010b). Medusina tvář. *Právo* 30. 10. 2010, s. 6.

Honzejek, Petr (2010). Michálek užitečnější než Assange. *Hospodářské noviny* 20. 12. 2010, s. 8.

Hospodářské noviny (2010a). Putin je „alfa samec“ a Sarkozy „nahý císař“, říkají úniky z depeší. 29. 11. 2010, s. 6.

Hospodářské noviny (2010b). Piráti atakují kopírovací zákon. 22. 12. 2010, s. 6.

Hospodářské noviny (2010c). Assange přece jen čeká policejní vyšetřování. 26. 8. 2010, s. 9.

Hospodářské noviny (2010d). Švédsko odmítá otce WikiLeaks. 19. 10. 2010, s. 9.

Hospodářské noviny (2010e). Autor WikiLeaks čelí zatykači. 19. 11. 2010, s. 9.

Hospodářské noviny (2010f). Svět. 19. 11. 2010, s. 32.

Hospodářské noviny (2010g). Tajné dokumenty: USA měly informace o bin Ládinovi. Pentagon pátrá po zrádci. 28. 7. 2010, s. 6.

Janoušek, Petr (2010a). Dokumenty ukázaly jinou tvář války. *Lidové noviny* 27. 7. 2010, s. 6.

Janoušek, Petr (2010b). CIA radí, jak „prodat“ Afghánistán. *Lidové noviny* 22. 4. 2010, s. 8.

Janoušek, Petr (2010c). Jak unikly uniklé depeše. *Lidové noviny*. 1. 12. 2010, s. 6.

Kamberský, Petr (2010). ProŠustrovat pověst. *Lidové noviny* 2. 12. 2010, s. 10.

Keményová, Zuzana (2010). Na Strahov vtrhli kriminalisté. *Hospodářské noviny* 8. 9. 2010, s. 7.

Klimeš, David (2010). Zatčením Assange nic nekončí. *Lidové noviny* 8. 12. 2010, s. 14.

Kryzánek, Ladislav (2010a). Promiňte, že jsme zabili vaše blízké. *Mladá fronta Dnes* 26. 4. 2010, s. 6.

Kryzánek, Ladislav (2010b). WikiLeaks zatopil USA. V Iráku armáda utajovala válečné zločiny. *Mladá fronta Dnes* 25. 10. 2010, s. 8.

Kryzánek, Ladislav (2010c). Koukni na ty mrtvý bastardy, smál se pilot. *Mladá fronta Dnes* 7. 4. 2010, s. 9.

Kupec, Petr (2010). Armáda hackerů bojuje na síti za Assange, Rusové mu chtějí dát Nobelovu cenu za mír. *Mladá fronta Dnes* 10. 12. 2010, s. 6.

Lidové noviny (2010a). Pod vlivem mediálních teroristů. 7. 12. 2010, s. 11.

Lidové noviny (2010b). Hackeři se prý mstí bance PostFinance. 8. 12. 2010, s. 7.

Lidové noviny (2010c). Dvojitě obvinění šéfa WikiLeaks. 2. 9. 2010, s. 28.

Lidové noviny (2010d). Dopisy redakci. 20. 12. 2010, s. 11.

Lidové noviny (2010e). Zveřejněné zprávy nejsou politikou USA. 29. 11. 2010, s. 6.

Marjanovič, Teodor (2010a). Ideální způsob, jak z Assange udělat světce. *Mladá fronta Dnes* 8. 12. 2010, s. 7.

Marjanovič, Teodor (2010b). Jak se orientovat v lavině, která má jméno WikiLeaks. *Mladá fronta Dnes* 17. 12. 2010, s. 6.

Marjanovič, Teodor (2010c). Na zakladatele Wikileaks má políčeno i Interpol. *Mladá fronta Dnes* 2. 12. 2010, s. 8.

Mladá fronta Dnes (2010a). Krátce. 11. 9. 2010, s. 7.

Mladá fronta Dnes (2010b). Zakladatel Wikileaks prodává i svůj příběh. Za 1,5 milionu eur. 27. 12. 2010, s. 10.

Mladá fronta Dnes (2010c). Koho sledovat ve světě. 29. 12. 2010, s. 2.

Mladá fronta Dnes (2010d). Clintonová volala politikům. Kvůli Wikileaks. 29. 11. 2010, s. 10.

Pešek, Petr (2010a). Diplomopornografie. *Lidové noviny* 30. 11. 2010, s. 10.

Pešek, Petr (2010b). Nenáviděný muž na útěku. *Lidové noviny*. 25. 10. 2010, s. 7.

Petráček, Zbyněk (2010a). Kdyby měl Hitler CNN. *Lidové noviny* 25. 10. 2010, s. 12.

Petráček, Zbyněk (2010b). Vánoce Tondy Pírka. *Lidové noviny* 23. 12. 2010, s. 23.

Plesník, Vladimír (2010). Je na něj sice štvance, ale na život na hraně si nenaříká. *Právo* 8. 12. 2010, s. 8.

Právo (2010a). Clintonová se ptala na psychiku kolegyně. 1. 12. 2010, s. 12.

Právo (2010b). Video z roku 2007: američtí piloti stříleli po civilistech, zasáhli i děti. 7. 4. 2010, s. 10.

Právo (2010c). Situace v Afghánistánu je horší, než se uvádí. 27. 7. 2010, s. 9.

Právo (2010d). Odhalení Wikileaks: za pět let v Iráku zahynulo 66 tisíc civilistů. 25. 10. 2010, s. 1.

Právo (2010e). Zatčený Assange je v Británii v oddělené cele, má dostat i laptop. 11. 12. 2010, s. 14.

Právo (2010f). Američané hlásí z Kábulu rekordní ztráty. 31. 7. 2010, s. 14.

- Právo* (2010g). Švédsko zrušilo zatykač na otce Wikileaks. 23. 8. 2010, s. 9.
- Právo* (2010h). Zakladatel WikiLeaks Assange zatčen v Londýně. 8. 12. 2010, s. 1.
- Právo* (2010i). USA hlásí škody po úniku tajných dokumentů. 28. 7. 2010, s. 8.
- Právo* (2010j). USA: únik je kriminální čin. 30. 11. 2010, s. 8.
- Sládek, Jiří (2010). Zakladatel WikiLeaks: Znásilnění? Ne, Pentagon se pouze mstí. *Hospodářské noviny* 23. 8. 2010, s. 6.
- Straková, Vladimíra (2010). Postrach vlád a velkých firem. *Lidové noviny* 27. 7. 2010, s. 6.
- Šupová, Tereza (2010). Obviněn. Neobviněn. Čí je to hra?. *Lidové noviny* 23. 8. 2010, s. 6.
- Vodička, Jaroslav (2010). Internetový Fantomas. *Mladá fronta Dnes* 8. 9. 2010, s. 12.
- Weiss, Martin (2010a). Vzkaz z Moskvy. *Lidové noviny* 2. 11. 2010, s. 10.
- Weiss, Martin (2010b). Provinční slepota Wikileaks. *Lidové noviny* 1. 12. 2010, s. 10.
- Zídek, Petr (2010). Krásný život s Wikileaks. *Lidové noviny* 4. 12. 2010, s. 23.

7 Resumé

This thesis named: „A presentation on the selected foreign political theme in Czech media, the media analysis of the Wikileaks case“ deals with the processes of creating stereotypes and securitization processes in selected czech newspapers. Those processes are illustrated on media analysis of the Wikileaks case. First part of this thesis is dedicated to the theoretical concepts of agenda setting, priming, framing, gatekeeping and securitization. Besides, this part also serves as a theoretical base for the media analysis given in this thesis. Second part of this thesis is focused on the Wikileaks case itself, on how this website works and on important events related to its development and documents which were published here.

In the third part, the media analysis is given. Next, the research issues of this thesis are described, specifically whether there was a stereotyp created in selected czech newspaper in the Wikileaks case and around its founder Julian Assange and whether the securitization occurred in czech media.